

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

**Vnímání koronavirové krize očima studentů
středních škol a odborných učilišť**

Autor práce: Lucie Nováková

Vedoucí práce: doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D.

Studijní program: Pedagogika volného času

Ročník: III.

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne

Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala doc. MgA. Stanislavu Sudovi, Ph.D. za jeho cenné rady, podporu a také za odborné vedení, které mi pomohlo při vypracování této bakalářské práce. Rovněž děkuji i respondentům za jejich ochotu, čas a především za jejich významná vyjádření, bez kterých by tato práce nevznikla.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vymezení pojmů.....	7
1.1 Duševní zdraví adolescenta a covid-19	7
1.1.1 Úzkost.....	7
1.1.2 Deprese.....	8
1.1.3 Stres.....	9
2 Kvalitativní výzkum.....	9
2.1 Výzkumný cíl práce.....	9
2.2 Metoda výzkumu a technika sběru dat	10
2.2.1 Výzkumná metoda.....	10
2.3 Definování výzkumné otázky	10
2.4 Polostrukturovaný rozhovor	10
2.5 Klíčová témata rozhovoru	11
2.6 Výběr respondentů.....	12
2.6.1 Respondenti	12
2.7 Způsob zpracování dat.....	13
2.7.1 Kategorie a kódy vytvořené otevřeným kódováním	14
2.8 Realizace výzkumu.....	15
3 Analýza a interpretace dat	16
3.1 Vnímání koronavirové krize.....	17
3.1.1 Jak to vidím já	17
3.1.2 Vliv médií.....	18
3.1.3 Každodenní režim	19
3.1.4 Silné emoce	21
3.2 Rodina a přátelé.....	23
3.2.1 Role blízkých osob	23
3.2.2 Pořád spolu... Konflikty i radosti	24
3.3 Vzdělávání.....	26
3.3.1 Moje škola distančně.....	26
3.3.2 Distanční výuka v praxi.....	28
3.4 Osobnost respondenta.....	29
3.4.1 Místo ve světě.....	29
3.4.2 Ohlédnutí.....	31

Závěr.....	33
Seznam použitých zdrojů	35
Odborná literatura.....	35
Internetové zdroje	36
Seznam příloh.....	37
Příloha I. Vzor informovaného souhlasu.....	38
Příloha II. Ukázka kódování.....	39
Příloha III. Ukázka rozhovorů.....	40

Úvod

Téma mé bakalářské práce se soustředí na vnímání koronavirové krize očima studentů středních škol a odborných učilišť. Impulsů pro výběr tohoto tématu bylo více. V „po-covidovém“ období jsem procházela odbornou praxí na internátě a později v nízkoprahovém zařízení. Občas bylo k slyšení, že se volnočasové aktivity mladých lidí mění společně s přístupem, nižší motivací i náladou. Každá generace přichází s nějakou změnou a o té dnešní se hovoří ve spojitosti s psychikou člověka. Generaci Z¹ potkal rychlý rozvoj moderních technologií a nevyhnutelná koronavirová krize. Myslím si, že je důležité se poohlížet po možných příčinách, aby bylo porozumění jednodušší. Vnímala jsem také, že informací v době pandemie bylo nespočet a k celé situaci promlouvali zkušení lékaři, pedagogové, ekonomové a mnozí odborníci, kteří pojímali krizi z vlastního úhlu. Zaujala mě myšlenka, prostřednictvím které bych mohla nahlédnout do životů těch, kteří celou situaci museli projít v období adolescence, středoškolských studií, ale především v čase osobnostních a sociálních změn. Zároveň se chci více dozvědět o tom, jak studenti individuálně období prožívali a zda jsou jím ovlivněni i v přítomnosti. Odborná práce mi poskytuje příležitost k realizaci kvalitativního výzkumu a také bližší porozumění cílové skupině s ohledem na pandemii covidu-19.

Výzkum jsem provedla kvalitativní metodou šetření s využitím polostrukturovaného rozhovoru. Práce představuje čtyři respondenty – studenty, dvě ženy a dva muže, kteří se do rozhovorů zapojili, promluvili o sobě a nastínili jejich dny v koronavirové době. Klíčová témata, která jsou využita v rozhovorech pro dotazování, zahrnují přiblížení se osobnosti respondenta a jeho poznání. Výzkum byl dále zaměřen na celkové prožívání koronavirové krize dotazovaných, kteří se zamysleli nad změnami a časem, a na závěr přidali své doplňující myšlenky. Při analýze dat, konkrétně otevřeném kódování, vznikly jednotlivé kategorie a kódy, podle kterých je hlavní část bakalářské práce strukturovaná.

Na začátku výzkumu se soustředím na vymezení základních pojmů, které se později v textu vyskytují. Jedná se o kapitoly zabývající se duševním zdravím adolescenta v koronavirové krizi a definování pojmů úzkost, deprese a strach. Navazujícím kapitolám jsem věnovala větší prostor. Zabývají se konkrétními výpověďmi respondentů prolínající se s teoretickými poznatky, které byly čerpány z uvedených internetových zdrojů a odborné literatury. Respondenti promlouvali o různých rovinách koronavirové krize, jako například o emocích, vlivu médií, mezilidských vztazích a distanční výuce. Přílohy dokládají vzor informovaného souhlasu, ukázkou kódování a rozhovorů.

Celá práce je nahlédnutím do životů čtyř studentů v době celosvětové pandemie viru SARS-CoV-2. Pro čtenáře může být pohledem do bezprostředních pocitů, subjektivních názorů, ale i všedních dnů studentů v České republice.

¹ Generace Z (jinak Gen Z) je název pro skupinu lidí narozených okolo roku 2000

1 Vymezení pojmů

V závislosti na cíli práce je třeba vymežit základní pojmy, které se v bakalářské práci objevují.

1.1 Duševní zdraví adolescenta a covid-19

Duševní zdraví (jinak mentální zdraví) můžeme považovat za celkovou rovnováhu člověka a jeho odolnost zvládat náročné situace. Rovnováha a spokojenost má velkou podstatu pro fyzické zdraví a fungování jedince ve společnosti. U adolescentů se objevuje vyšší citlivost k rozvoji rizikového chování. Nejčastěji zmiňované oblasti jsou například drogy (včetně alkoholu a kouření), sebevražedné myšlenky či delikvence (Macek, 1999, str. 96–97). V rozhovorech s respondenty se objevovaly znaky neklidu a duševních onemocnění, konkrétně úzkostné a depresivní poruchy osobnosti. Na zhoršení duševního zdraví při pandemii koronaviru se zaměřilo již více autorů. Národohospodářský ústav AV ČR s autory vytvořil v roce 2020 studii, která mapuje situaci v České republice. Říká, že k viditelnému zhoršení během pandemie došlo právě u mladých lidí ve věku 18 až 24 let. Nejčastěji se objevovaly příznaky střední až těžké deprese nebo úzkosti (Bartoš, Cahlíková, Bauer, & Chytilová, 2020).

1.1.1 Úzkost

Stavy úzkosti a jejich literární popis byl již zachycen ve 3. tisíciletí před Kristem, konkrétně v Eposu o Gilgamešovi. Termín „Úzkost“ je později blíže definován v lékařské literatuře první poloviny 18. století. Úzkost je typická pro fyzické a psychické projevy strachu v reakci na situace, které nemusí být nijak zvlášť nebezpečné. Jedinec pociťující úzkost může mít vyhybavé jednání v interakcích s ostatními lidmi a důvod nemusí být opodstatněn. Úzkost výrazně ovlivňuje jednání jedince, jeho smýšlení a omezuje ho v běžných činnostech.

Časté tělesné příznaky jsou:

- zrychlený tep
- zvýšené pocení
- nevolnost
- bušení srdce

Psychické příznaky jsou:

- napětí
- nekontrolovatelné obavy
- strach

Obavy a pocity úzkosti jsou v podstatě člověka normální. Vychýlení z normality ale přichází ve chvíli, kdy se opakují často, mají dlouhé trvání nebo přichází neopodstatněně. V tomto případě se jedná o úzkostnou poruchu osobnosti (Praško, 2005, str. 9–20).

1.1.2 Deprese

„Deprese je mnohem více, než smutek – je to vytrvalá beznaděj...“

(Carr-Gregg, 2012, str. 40)

Podobně jako u úzkosti se může několikadenní „depka“ změnit na neúnosnou ve chvíli, kdy přichází pocit, že si člověk už nemůže pomoci sám. Deprese je nemoc, která výrazně zasahuje do života jedince a má obvykle dlouhé trvání.

Členíme ji na:

- Mírnou depresi
- Středně těžkou depresi
- Těžkou depresi

U **mírné deprese** je člověk schopen navštěvovat zaměstnání a ve společnosti funguje, ale pocity, které ho sužují, se více podobají smutku než radosti. Uzavírá se do sebe a přestávají ho bavit aktivity, které ho dříve naplňovaly. **Středně těžká deprese** ovlivňuje jedince pracovní, ale i v domácím prostředí. Není schopen se starat o domácnost, o sebe a docházet do zaměstnání. Cítí se bez energie a izoluje se od okolí. **Těžká deprese** jedince paralyzuje, zpomalí se jeho řeč a myšlení. Postel se stává jediným místem, kde chce dotyčný setrvat a ležet. Nemá ani pomyšlení na to, že by čas trávil odlišně. Ztrácí se smysluplnost dělat cokoliv a sílí myšlenky o sebevraždě.

Deprese se léčí individuálně dle její závažnosti, někdy postačí upravit životní styl, jako například zavedení pravidelného pohybu, kvalitního spánku, zdravé stravy a otevřená komunikace o problému. Dále je obvyklou léčbou užívání antidepresiv, psychoterapie a při těžké depresi hospitalizace (Práško, Buliková, & Sigmundová, 2009, str. 7–16).

V dospívání jsou pocity smutku častější, ale není radno příznaky deprese podceňovat, obzvláště ze strany rodičů a blízkých osob nemocného. Australský psycholog Carr-Gregg se ve své publikaci tématu psychické nepohody mladistvých věnuje blíže. Ukazuje, že informovanost a prevence o duševních problémech mladých lidí rozptyluje stigmatizaci ve společnosti a „zavírání očí“ nad příznaky, které mohou mít dlouhé trvání a smutné konce (Carr-Gregg, 2012, str. 17–41).

1.1.3 Stres

S duševní nepohodou se pojí nadměrný stres. Ten se dá popsat jako zátěž nadměrného stupně, která přesahuje síly člověka a ohrožuje jeho fyzické a psychické zdraví. Průběh stresu je obvykle dělen na tři fáze. První je **šok**, což je rychlá reakce na vzniklý stresor, při které se mění tělesné funkce jako například zrychlení tepu a dýchání. **Rezistence** je druhou fází, při které se tělo pokouší vyrovnat se vzniklým stresorem. Třetí je fáze **vyčerpání**, kdy síly člověka jsou oslabeny a jedinec nedokáže čelit stresu. Hrozbou při vyčerpání jsou srdeční choroby a velmi závažnou je infarkt. Stres snížíme budováním vlastní odolnosti, paradoxně konfrontace s náročnými situacemi nám pomáhá stát se vůči stresu rezistentními. Rozvíjení se týká reflektování stresových situací, přijetí vlastní minulosti či pozitivní přístup k vlastní osobě (Helus, 2018, str. 173–179).

2 Kvalitativní výzkum

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.“

(Creswell, 1998, str. 12)

Takto výzkumný metodolog Creswell definoval kvalitativní výzkum. Dále dodává, že výzkumník analyzuje odlišné texty a provádí zkoumání v přirozených podmínkách. Kvalitativní výzkum se považuje za pružný, protože zohledňuje změny a nová rozhodnutí výzkumníka (Hendl, 2012, str. 48).

2.1 Výzkumný cíl práce

V názvu odborné práce kladu důraz na „vnímání“ jednotlivců, kteří v době studia střední školy či odborného učiliště pocítili změny, jež přinesla koronavirová krize v prosinci roku 2019 do naší společnosti. Ať už to byly změny chtěné či nechtěné, tato krize hýbala mnoha směry ve společnosti. V této práci je cílovou skupinou adolescentů, která představuje časové období mezi dětstvím a dospělostí, kdy probíhá duševní i fyzický rozvoj jedince. Společně s rozvojem také vyvstává mnoho klíčových životních výzev a sociálních rolí, které pro ně mají významnou hodnotu. Důležitým bodem pro mou odbornou práci je subjektivní představa adolescentů o jejich vlastním dospívání a zkušenostech v období světové pandemie viru SARS-CoV-2 (Macek, 1999, str. 11–42).

Účelem mé bakalářské práce je nahlédnutí do života dotazovaného, tedy studenta střední odborné školy nebo odborného učiliště, s cílem zjistit způsob prožívání koronavirové krize jedincem a přiblížení se jeho subjektivním postojům a názorům. Rovněž chci dbát na spravedlivé a objektivní vyhodnocení jednotlivých detailů, potlačení předsudků a vnímání jedince celistvě.

2.2 Metoda výzkumu a technika sběru dat

2.2.1 Výzkumná metoda

Pro bakalářskou práci jsem si zvolila kvalitativní metodu šetření, protože se domnívám, že je k tématu práce nejvíce účelná. V kapitole číslo 2. je konkrétně zmíněna definice dle metodologa Creswella, avšak dalších výkladů existuje mnoho. Pozitiva kvalitativního výzkumu vnímám tak, že nezůstává pouze na povrchu zkoumání, ale získává hloubkový popis případů. Ve výzkumu zohledňuji další faktory, vlivy, poznatky a sleduji příslušné procesy. Dále se mi líbila myšlenka, že „*Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva.*“ (Hendl, 2012, str. 48–51). Výzkumník analyzuje, vyhledává informace a orientuje se na menší výzkumný vzorek. Také se soustředí na oboustranné porozumění mezi ním a dotazovaným, vzájemné reakce a autenticitu.

2.3 Definování výzkumné otázky

V rámci výzkumu a cíle práce byla stanovená tato otázka:

- Jak studenti středních škol a odborných učilišť prožívali koronavirovou krizi?

2.4 Polostrukturovaný rozhovor

Pro sběr dat pro mou bakalářskou práci jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru. Jedná se o často využívanou metodu v kvalitativním výzkumu díky jeho dostupnosti a flexibilitě. Forma rozhovoru mi dovoluje rozvinout otázky směrem k respondentovi více do hloubky a zohlednit i další aspekty, které mohou z konverzace vyplynout. Nejdůležitější částí rozhovoru je jádro, které mapuje dané téma. Rozhovor může být definován tak, že se skládá z připravených otázek a témat, kterých je nutné se držet. Jádro doplňují navazující otázky a témata, které rozšiřují předmět dotazování a jeho záměr. Doplnující otázky přináší nové informace, pomáhají k jejich uchopení v různých kontextech a pomáhají výzkumníkovi zorientovat se a přiblížit se výzkumnému cíli (Mišovič, 2019, str. 80).

Dotazování zahrnuje různé druhy rozhovorů, jako například strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, neformální rozhovor, rozhovor pomocí návodu, skupinová diskuse a další. Nicméně zásady pro efektivní řízení rozhovoru bývají podobné. Při rozhovoru je nutno klást důraz na srozumitelnost otázek a vstřícnost. Velkou roli hraje i zájem o danou osobu a téma, naslouchat pozorně a zohledňovat čas dotazovaného může rozhovor pozitivně nasměrovat (Hendl, 2012, str. 172). Rozhovor závisí i na určitém postupu, který zvolíme. Při rozhovorech se osobně držím přirozenosti a nechávám účastníky volně promluvit. Postupuji od obecných až ke konkrétním informacím. Témata v konverzaci je vhodné střídát s ohledem na důležitost a vážnost. S tímto souvisí i **etické aspekty** rozhovoru. Důležitými aspekty jsou dobrovolnost, seznámení se s výzkumem, jeho délkou a srozumění s informacemi, které se s výzkumem vážou. Pokud na otázky respondenti nechtějí odpovídat, je důležité jejich rozhodnutí respektovat.

Dále je nutná i anonymita vzhledem k věku, místu a zohlednit požadavky účastníka rozhovoru. V průběhu rozhovoru je vhodné se ujistit, jak se dotazovaný cítí a je možno pokračovat. V závěru by mělo dojít k sumarizaci, že respondent i výzkumník odcházejí s dobrým pocitem, a že se nejednalo o pouhé získávání dat (Mišovič, 2019, str. 87–88).

Pro rozhovory jsem využila tematickou osnovu, která mi pomáhala vést konverzaci. Osnova byla doplněna otázkami, kterých jsem se ale striktně při vedení rozhovorů nedržela, protože konverzace nemusela mít pevně daný postup. Následně jsem si v průběhu zapisovala poznámky do záznamového archu, které se většinou týkaly myšlenek či postřehů respondentů a poté mi dopomáhaly k analýze dat. Každý z respondentů byl také seznámen se vstupními informacemi. Přečetl si a poté podepsal dokument informovaného souhlasu.

2.5 Klíčová témata rozhovoru

Pro rozhovor jsem vybrala klíčová témata, na která se postupně vážou možné otázky, avšak ty mohou být náhodné či mít pouze rozšiřující charakter vzhledem k respondentovi a jeho odpovědím.

Jednotlivé okruhy

1) Přiblížení se dotazovanému

- Vstupní otázky pro nastartování rozhovoru a rozpróudění samotné konverzace. Respondent může být nejistý, protože se dostává do nezvyklé a často i úplně nové situace. Cílem je uvolnit atmosféru a zjistit základní informace o respondentovi.

2) Osobnost respondenta a jeho životní styl

- Pro cíl výzkumu je důležité poznání respondenta a jeho osobnosti. Jeho sdělení mohou být klíčovými. Tematický okruh se týká osobnostních rysů, zdraví, vlastností a preferencí respondenta.

3) Koronavirová krize

- Tematický okruh směřuje ke konkrétnímu prožívání krize jedincem. Zahrnuje vzdělávání, vztahy a celkový postoj k problematice.

4) Změny a čas

- V této části rozhovoru bych chtěla zjistit, zda respondenti vnímají nějaké změny v jejich životě s ohledem na koronavirovou krizi.

5) Myšlenky dotazovaného

- Respondent může mít v průběhu rozhovoru nebo na závěr zajímavé postřehy či myšlenky, které mohou být pro můj výzkum přínosné.

2.6 Výběr respondentů

Oslovila jsem dohromady osm studentů, rozhovorů se jich zúčastnilo pět a pro výzkum jsem použila čtyři výpovědi. Hlavním kritériem pro výběr bylo denní studium střední odborné školy nebo odborného učiliště v období koronavirové krize. Mým záměrem bylo respondenty vybírat z odlišných prostředí a náhodně s ohledem na jejich věk, pohlaví, ročník studia a životní styl. Respondenty jsem většinou znala vzdáleně přes známosti a přátele. Následně se mi dařilo oslovit další dotazované na základě doporučení již zúčastněných tzv. vzorkování sněhové koule (Hendl, 2012, str. 152). Vzhledem k zachování anonymity a lepší orientaci v textu oslovuji studenty jako Respondent 1 a zkráceně R1, R2, ...

2.6.1 Respondenti

Respondent 1 (R1) – 22 letý muž, který pochází z Jihočeského kraje a dlouhodobě zde i pobývá. V období covidu studoval čtvrtý ročník střední odborné školy s informačně-technologickým zaměřením. Aktuálně studuje na vysoké škole v podobném odvětví. Respondent se považuje za introverta a preferuje menší skupiny, se kterými sdílí podobné zájmy. Rád se obklopuje lidmi, kteří na něj mají pozitivní vliv. Ve volném čase se věnuje sportu, občas si zahraje počítačové hry a momentálně se soustředí na seberozvoj a zlepšení svého životního stylu. Má osobitý přístup, kterým dokáže na první pohled zaujmout, a ocenila bych také jeho smysl pro humor. Respondenta znám již delší dobu a kontaktovala jsem ho jako prvního. Domluvili jsme si setkání a rozhodli jsme se, že rozhovor uskutečníme v přírodě, kde se respondent cítí uvolněně. Při rozhovoru působil otevřeně, rozvíjel své myšlenky a nebál se být osobní.

Respondent 2 (R2) – 21 letá žena ze Středočeského kraje. Střídavě bydlí v Českých Budějovicích a Praze, kde studovala. V období covidu navštěvovala gymnázium s výtvarným zaměřením. Teď je v druhém ročníku na vysoké škole a pokračuje v oboru zaměřeném na umění. Respondentka je společenská, optimistická a sama se považuje za extrovertní. Zmiňuje, že se ráda vzdělává a studium na vysoké škole ji baví. Ve volném čase ráda chodí do galerií a na výlety. Rodina je jí velmi blízká a ráda tráví čas se svou sestrou. Rozhovor probíhal po předchozí domluvě u ní doma. Respondentka byla již od začátku konverzace usměvavá a vnímavá.

Respondent 3 (R3) – 21 letý muž. Bydlí v Praze a momentálně studuje nastavbu s maturitou. V období covidu byl ve třetím ročníku oboru „Elektrikář“ na středním odborném učilišti v Praze. Respondent se považuje za společenského, pokud je mezi „svými“. Velkou většinu času tráví s partou tří kamarádů, které zná více než deset let. Říká, že jsou pro něj jako bratři. Volný čas je pro něj nejlépe strávený s partou, když mohou společně vyjet někam ven autem, povídat si, jít na pivo a občas si zahraje na play-stationu. Na respondenta jsem získala kontakt od Respondentky 2 a kontaktovala ho přes sociální síť. Vzhledem k vzdálenosti jeho bydliště jsme se domluvili na online hovoru, který probíhal bez problémů.

Respondent 4 (R4) – 19 letá žena. Momentálně studuje jazykovou školu v Jihočeském kraji a v období covidu studovala na Střední hotelové škole v Praze obor Hotelnictví. Respondentka převážně pobývá na jihu Čech, ale bydliště má v Praze. Sama sebe poslední roky vnímá jako introverta, i přesto, že v dětství byla spíše extrovertní, a okolí by jí za více uzavřenou na první pohled nepovažovalo, zmiňuje. Dodává, že je realistka, která volí zlatou střední cestu, když může. Ve volném čase ráda čte pro zábavu knihy o psychologii, vídá se s přáteli a v poslední době se začala více věnovat keramice, také sleduje filmy a seriály v angličtině, aby si ji procvičila. Rozhovor proběhl u ní doma, protože to bylo pro obě dvě strany příjemnější a v návaznosti na to se respondentka rozhodla promluvit i o více osobních tématech.

2.7 Způsob zpracování dat

Jako způsob zpracování dat jsem si vybrala metodu transkripce. Rozhovory se všemi respondenty byly nahrány s jejich souhlasem na diktafon. Nahrávky jsem poté využila pro přepis mluveného slova do písemné podoby a analýzu dat. Po prvním rozhovoru s respondentem jsem zvolila doslovnou transkripci, která zaznamená všechny detaily, u kterých se domnívám, že jsou pro záměr výzkumu a zachování celistvosti osobnosti dotazovaného důležité (Hendl, 2012, str. 208). Postupně také zjišťuji, že tento postup velmi působí na uvažování o konkrétním respondentovi a výzkumu samotném.

Pro analýzu dat jsem zvolila metodu otevřeného kódování, která je kvůli své účinnosti často používaná v kvalitativních výzkumech. Jedná se o rozdělení textu na jednotky a poté k jednotce přiřazujeme jméno či označení, tzv. kód (Švaříček, 2007, str. 211–213). Technicky jsem postupovala tak, že jsem přepsané rozhovory průběžně pročítala a hledala podobnosti nebo zajímavé odpovědi, které směřují k výzkumnému cíli práce. Vyskytovaly se zde shodující se pojmy, názory i ojedinělé myšlenky. Také jsem si zvlášť zapisovala vlastní poznámky k textu. Při vedení rozhovorů s respondenty jsem využívala tematické okruhy a podotázky, které mi následně pomáhaly si lépe text rozdělit a pracovat s ním. V programu Word jsem dané okruhy označovala různými barvami a k nim přiřazovala kódy.

2.7.1 Kategorie a kódy vytvořené otevřeným kódováním

Vnímání koronavirové krize

- Jak to vidím já
- Vliv médií
- Každodenní režim
 - Volný čas
- Silné emoce

Rodina a přátelé

- Důležitá role blízkých osob
- Pořád spolu... Konflikty i radosti

Vzdělávání

- Moje škola distančně
- Distanční výuka v praxi

Osobnost respondenta

- Místo ve světě
- Ohlédnutí

2.8 Realizace výzkumu

Při počáteční realizaci výzkumu jsem se soustředila na výběr respondentů a na vhodné zformulování tematických okruhů spolu s otázkami. Nejprve jsem přemýšlela, koho ze studentů pro rozhovor mohu oslovit. Neznala jsem osobně mnoho adeptů, kteří by splňovali daná kritéria. Při hledání jsem získala několik doporučení a oslovila první dva respondenty. Rozhovory jsem začínala s myšlenkou, že je důležité navodit příjemnou atmosféru, působit klidně a dát dotazovaným důvěru. Mým přáním bylo, aby se cítili komfortně a nebáli se rozpovídat. Rozhodně jsem nechtěla být někým, kdo se za každou cenu pokouší „něco získat“. Rozhovory byly dobrovolné a probíhaly v prostředí, kde bychom nebyli rušeni okolními vlivy. Volila jsem buď rozhovor v přírodě, nebo doma, a pokud nebyla jiná možnost, komunikovali jsme online. První dva rozhovory probíhaly bezproblémově a nebyly nijak časově limitované. Oba dotazovaní se rozmluvili a dávali mi dobrou zpětnou vazbu. Viděla jsem, že nad celkovou krizí přemýšlí do hloubky, a dělalo mi radost, že jsem se nedostala do situace, kdy bych nevěděla, jak dále v rozhovoru postupovat. Při samotné transkripci rozhovorů jsem si začala všimnout společných znaků, které se opakují, a v návaznosti na to upravila tematické okruhy a otázky. Začala se mi rýsovat představa, na co se dále mohu zaměřit. Další rozhovor proběhl z praktických důvodů online vzhledem k bydlišti respondenta, i když bych raději upřednostnila osobní setkání. Navzdory složitější situaci rozhovor probíhal bez komplikací. Při pokračování s dalšími dvěma rozhovory jsem měla pocit, že už jsem informací získala dostatek a proto jsem se rozhodla vybrat pro výzkum čtyři respondenty. U zvolených výpovědí jsem provedla doslovnou transkripci rozhovorů a otevřené kódování.

3 Analýza a interpretace dat

Pro jednodušší orientaci v textu jsem vytvořila tabulku se základními informacemi o zúčastněných.

	Pohlaví	Věk	Škola v době koronavirové krize	Pozice dnes
Respondent 1	Muž	22 let	Střední odborná škola s IT zaměřením	Vysoká škola
Respondent 2	Žena	21 let	Gymnázium s výtvarným zaměřením	Vysoká škola
Respondent 3	Muž	21 let	Střední odborné učiliště s technickým zaměřením	Nástavbové studium s maturitou
Respondent 4	Žena	19 let	Střední odborná škola se zaměřením na hotelnictví	Jazyková škola

Tabulka 1: Přehled respondentů

3.1 Vnímání koronavirové krize

Vnímání koronavirové krize očima konkrétního studenta je nutno brát jako celek. Výroky respondenta se vzájemně prolínají a tvoří tak celistvý obraz. V jednotlivých kapitolách přiblížím témata, která z rozhovorů vyvstávala nejčastěji, nebo je považuji za unikátní.

3.1.1 Jak to vidím já

V prosinci roku 2019 se objevuje zprvu neznámé respirační onemocnění, které se projevuje horečkou a neúnosným kašlem. Lékaři v čínském městě Wu-chan se čteněji setkávají s těmito příznaky u svých pacientů a testy zjišťují, že se nejedná o chřipku. U dalších desítek lidí se objevují stejné výsledky. V noci 22. ledna Čína uzavírá hranice, ale karanténa přichází pozdě. Virus se šíří do evropských zemí (Kubal & Gibiš, 2020, str. 25–52). Najednou byly naše životy ovlivněny pandemickou krizí, která zasáhla celý svět a její výkyvy provázela nejistota v různých oblastech, jako je například ekonomika, vzdělávání nebo zdravotnictví. Koronavirová krize vnesla spolu s nejistotou do společnosti také mnoho rozdílných názorů. V této kapitole se zaměřím na reakce studentů při zmínění výrazů jako je krize a covid.

R3 se o krizi vyjadřuje slovy: „*Je to celý takovej problém, kterej si každej musí v hlavě vyřešit sám, ale je to důležitý probrat i jako celek. Není to určitě věc, která by se měla brát na lehkou váhu, ...*“ A dodává: „*Určitě jsem nebyl jeden z těch extrémistů, co by šel na protest a takový věci, ale zas takovej nejsem... Věřím, že to je hnusná nemoc.*“ R2 reagovala: „*Vybavuju si to, jak jsme byli všichni doma. I tu nejhorší část, kdy se zavřely i okresy a opravdu jsme nemohli navštívit nikoho, jo.*“ A dále pokračuje: „*Taky si vzpomenu, že jsem s tím nesouhlasila. Že jsem si myslela, že to může být mírnější ty opatření, ale zpětně na to pohlížím víc kriticky vůči sobě, já tomu přeci jenom nerozumím, že jako nejsem ze zdravotnictví a tak. Ale kdybych do toho mohla kecat, tak řeknu ne. Takhle drastický to nebude, ten covid je tu teďka furt a pokud vím, tak se neděje nic hroznýho.*“ Spolu s dalšími respondenty naráží na téma opatření.

Vlna emocí občanů se zvedala postupně s mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví a usnesením vlády ČR v krizové situaci. Mezi ně patřilo povinné nošení ochranných prostředků dýchacích cest (Vláda ČR, 2020). Roušky byly zmíněny ve všech rozhovorech. R2 říká: „*Hele, když mi to dávalo trochu smysl, tak jsem ji nosila, ale mně se ten názor taky měnil postupně.*“ Uvádí příklad: „*Přišlo mi o dost hloupější zavírat lidi do bytů, kde nemají žádný jiný možnosti, než říct třeba ‚Klidně tam buď, ale musíš mít tu roušku‘ a to si musíš vybrat, jestli někam půjdeš...*“ Dále vyjadřuje nesouhlas s nošením roušek venku a v obytných částech, avšak tvrdí, že roušky byly tou inteligentnější částí restrikcí. Popisuje svou osobní zkušenost z tramvaje, při které se ocitla jako pozorovatel konfliktu dvou seniorů a ženy, která si ze zdravotních důvodů roušku nenasadila. Žena byla s kritikou konfrontována ze strany spolucestujících a doplňuje: „*Ona se jim snažila jenom vysvětlit, že je prostě nemocná a že roušku mít nemůže, že má astma. Tak jakoby tohle se mi nelíbilo. Bylo to takový omezování na úkor všech, ale kdyby ti zas onemocněl někdo blízkej... Mi právě nikdo blízkej ne onemocněl, takže si to neumím představit. Nikdo neskončil v nemocnici, nic. Věřím, že lidi začali pak souhlasit s těma restrikcema.*“

R3 o rouškách hovoří takto: „*Nosil jsem i roušky, nevadily mi nějak extra.*“ Na mou doplňující otázku, která se soustředila na jeho celkový pohled, se smíchem odpovídá: „*Já jsem si připadal jak v nějakém post-apokalyptickém filmu a přišlo mi to normální po chvíli. Pak mi ale přišlo divný si sednout do autobusu a nemít ji, nezvyk to byl. Cítil jsem se jako nahej.*“ Další opatření vnímá spíše negativně: „*Bylo to časem až moc přeháněný. Těma místama, že... Musel jsi sedět, nestát u baru a takhle.*“ R1 shrnul koronavirovou situaci a výše zmíněné tímto způsobem: „*Vypadalo to mnohem hůř, než to doopravdy bylo. To lidem došlo třeba při třetí vlně. Pak už to nemělo smysl řešit. Já sem ten covid taky neřešil. Nosil sem roušky v obchodě a vadilo mi, když to někdo nenosil, ale že bych třeba důsledně dodržoval ty opatření, to ne.*“ R4: „*Je to nějaká chřipka, která tady s námi bude...*“, komentuje koronavirovou krizi ve spojení s péčí o zdraví: „*Sami bychom měli dělat něco pro to, abychom na to neumřeli, což znamená zdravě jíst, jíst vitamíny, ovoce... Což neznamená, že bych zavrhovala existenci covidu, ale nejsem z toho vyplašená.*“ Její odpověď se zajímavým způsobem lišila od ostatních respondentů, protože R4 zacílila přímo směrem k člověku a jeho fyzickému stavu.

3.1.2 Vliv médií

Sledování sociálních sítí, televize nebo čtení online zpráv jsou nám neomezeně dostupnou službou. Je to proudící tok informací, u nějž se běžný uživatel nemusí ptát po jeho zdroji, důvodu a smyslu. Autor ovlivňuje jeho vyznění a s tím se pojí též jeho záměry. Média mohou být čistě informativní a pro sledujícího přínosná až vzdělávací. Nicméně se objevuje i manipulativní charakter médií, který má za cíl hýbat lidskými emocemi a působit na myšlení sledovatele. Pozornost člověka umí být zaměstnána kontroverzním popisem či citově zabarveným sdělením. V návaznosti na to média umí reagovat velice rychle, když se téma stává atraktivním (Křivánková, 2021, str. 15). V období koronavirové krize se využití médií stává hlavním prostředkem k získání informací. Zvýšení jejich sledovanosti popisuje zpravodajský web MediaGuru. Uvádí, že narostl především čas strávený na internetu a u televize (MediaGuru, 2021). Obeznamnost se však může lehce zaměnit i za dezinformace a šíření strachu. Respondenti v rozhovorech naráželi na vliv médií a vyjádřili k nim svůj postoj.

R1 říká: „*Na sociálních médiích jsem zjišťoval, co sem potřeboval.*“ Dodává, že koronavirovou krizi ze začátku sledoval, ale postupem času přestal, protože už to nechtěl vůbec řešit. R3 podobně naznačuje přesycenost informacemi v období krize: „*Nikdo nevěděl, co ta nemoc dokáže a postupem času to upadalo. Pak už mě to štvalo, když tam nedávali nic jinýho, než prostě jen covid. To už začalo bejt trochu na mozek.*“ Celkově se k médiím staví tak, že je dobré: „*si o tom něco zjistit i sám a ne jen slepě následovat to, co se říká ve zprávách a v mediích...*“ R4 si myslí: „*Mátlo mě to, ale jinak jsem ty média moc neposlouchala. Už jsem nechtěla slyšet ani jediný slovo o koronaviru. S prominutím mě fakt štvalo, jak od každýho slyším jinou informaci.*“ R2 vliv médií popisuje takto: „*Jako určitě to na mě působilo, podle mě to působilo na všechny lidi. I když by ses na to vůbec nedívala, tak to na tebe působí zprostředkovaně přes ty lidi, který to sledují. A nešlo to ani trochu nesledovat, protože si chtěla vidět, jestli už můžeš za babičkou do jinýho okresu nebo ne.*“ Držela si svůj postoj: „*... že jsou tady dvě strany mince. Nikdo asi nevíme, co se děje. Jeden tvrdí tohle, druhý tvrdí úplnej opak a toto jsou prej oba odborníci? Já o těch lidech ale taky nic nevím. Kdyby to všechno bylo podávaný víc jako v klidu, tak jsme taky víc v klidu.*“

Pocity R4 byly: „Každý den každý říkal něco jiného. Čím víc informací přibývalo, tím to bylo horší.“ Zprvu jsme o nemoci věděli málo. Tehdejší ministr zdravotnictví komentoval začátek pandemie tak, že nepředpokládá rozšíření viru v ČR, což ale později nebyla pravda (Kubal & Gibiš, 2020, str. 54). Mimořádná opatření se během tří let měnila. Způsob řešení, jakým zpravodajské weby, televizní stanice a jejich novináři sdělení podávali, bylo v jejich rukou.

Sociální média² jsou ještě méně řízeným prostorem pro vyjádření kohokoli. Objevovaly se hoaxy a dezinformace, jež cílily na každého běžného uživatele sítě. V této spojitosti R2 říká: „... určitě tam panovaly i dezinformace. Snaha namířit ty informace tak, aby to s tebou zahejvalo. Psychické nátlak tam byl a to je špatně. S tím jsem nesouhlasila. Mě překvapilo, že jsem si víc uvědomila, že ty zprávy se snažej formulovat tak, aby to vyznělo, jak oni chtěj.“ Odpověď doplňuje tím, že obecně zprávy nesleduje a upozorňuje na vliv médií slovy: „... ale stejně si to uvědomit, že to vlastně používá strašně moc lidí a na zprávy denně kouká. Nenapadlo mě, že to může být nějak mířený pro nějaký podnět.“ Studenti k vlivu médií promluvili spíše negativně a zachytili, že se informace opakovaly a způsobovaly napětí.

3.1.3 Každodenní režim

Setkání s nakaženým, uzavření krajů v České republice, onemocnění koronavirem, distanční výuka a eliminace kontaktů špela k izolaci – v některých případech byla žádoucí a nutná. Taková izolace nám ale měnila režim, který byl najednou smrsknut do uzavřeného prostoru našich domácností. Dny se lišily od těch, na které jsme byli zvyklí a neměli jsme ani tak velké možnosti s ohledem na svět „tam venku“. Kapitola přiblíží, jak respondenti trávili čas v koronavirové krizi. V další kapitole navazují na toto téma a blíže se věnují emocím, které jejich dny doprovázely.

R1 dny popisuje takto: „Bylo to hodně repetitivní. Každý den byl stejnej, nepočítal jsem dny. Uhm. Kašlal jsem na většinu věcí a bylo horší, když jsem neměl kam jít. Dělal jsem věci jen pro to, aby ten den utekl. (...) Jako zase, člověk měl větší radost z toho, když mohl jít ven. Užíval si to víc.“ Upozorňuje na to, že v té době nechtěl nad ničím moc přemýšlet. Podobně mluvil i R3: „Nevybavuju si ani jeden moment během toho půl roka, kterej by se nějak lišil. Mám pocit, že ten půl rok se udál během tejdne.“, a mluví o tom, že je pro něj důležitá aktivita: „Já jsem takovej, že pořád se musí něco dít...“, a dodává, že z toho důvodu mu situace nebyla příjemná. R4 se k režimu všedních dnů vyjadřuje slovy: „Každý den se skládal z toho, že se mám vzbudit, zapnout počítač, potencionálně jít dál spát, odpoledne nic... Volnej čas, ve kterým nemám co dělat a večer se jít vysprchovat a jít spát. Ten den byl strašně pomalej, a to i když jsem se snažila to hrozně prospávat, aby mi to utíkalo, tak to vůbec nepomáhalo.“, a dále označuje dobu za nekonečnou. R2 říká, že její dny byly: „Docela stejný (...) mhm. Jakoby můžeš se těšit na ten lepší nebo horší předmět...“ a lišily se pouze rozvrhem ve škole. Respondenti postrádali režim a celkový stav připomínal spíše nekonečnou rutinu, kterou doplňovala pochmurná nálada.

² Nebo sociální síť, např. Facebook, Instagram a Twitter

Volný čas

Volný čas můžeme označit za čas volnosti a svobodný, taktéž jako čas bez povinnosti, při kterém načerpáme energii. Existuje více způsobů, jak můžeme volný čas definovat, ale primárně je to prostor, kde si můžeme sami činnost vybrat (Pávková, 2008, str. 13). Jak vlastní čas pojmem je na nás. Jeho kvalita se definuje obtížně, avšak by neměl směřovat k rizikovému chování. Funkce volného času blíže rozpracoval německý pedagog Horst Opaschowski, uvádí osm potřeb naplňující volný čas. Tou první je **rekreace**, při které má jedinec potřebu si ulevit od každodenní zátěže. Dále **kompence** vyvažující nedostatky s potěšením. Podstatou **edukace** a **participace** je angažovanost ve společnosti. Během **enkultury** se jedinec zapojuje do kulturní sféry a při tom se kreativně rozvíjí. Důležitou potřebou volného času vidí v **komunikaci** a utváření vztahů. V návaznosti je podstatná **integrace**, potřeba sounáležitosti a pocit být součástí skupiny. Opomenuta nemůže zůstat potřeba **kontemplace**, času pro sebe a přemýšlení (Vyhnálková, 2013, str. 12). Každý respondent je jedinec s povahovými rysy, vlastnostmi, zájmy, a proto si myslím, že je potřeba k nim mít jisté před-porozumění. Přítomnost celosvětové krize a izolace mohla ovlivnit naše jednání, citové rozpoložení nebo dokonce i osobnost, k čemuž se studenti též vyjadřovali.

R1 o volném čase promluvil poprvé ve spojitosti s videohrou. S nadsázkou mi sdělil: „*Já vím, že covid vyšel v době, kdy vyšel nová Doom³.*“ Myšlenku utvrdil tak, že se v době covidu buď věnoval škole, anebo ve volném čase hrál počítačové hry. Podobně se vyjadřuje R3: „*Byl jsem zavřenéj doma, koukal jsem na filmy, seriály... Dával jsem videohovory s kámošema, hráli jsme na playstationu GTAčko⁴. Nejsem ani sportovní typ, takže...*“ Přiznává, že se snažil přežít ten čas do doby, než se opatření rozvolní a těšil se: „*... až se zase sejdem s kámošema a půjdem třeba na to pivo do té hospody.*“ R2 popisuje, že krizi ze začátku zvládala snáze a tvrzení odůvodňuje slovy: „*Mně obecně vyhovují změny, když nejsou extrémní nebo extra častý.*“ Poté přichází zlom, kdy situace začala být moc dlouhá: „*Kdyby tohle trvalo pár dnů, tak mi to nevadilo...*“ Říká, že její hlavní náplň dne bylo studium, kterému se věnovala do večerních hodin, a pokračuje: „*... takže žádný volný čas v podstatě, a i to, že se dlouho nevidíš s téma svejma kamarádama, i když si můžete napsat, ale furt to není ono a nemůžete nikam jít prostě, jít někam normálně něco nakoupit, jít jenom do kina. To jako chybělo hodně.*“ R4 také při rozhovoru navazuje na změnu přístupu v krizi: „*První dva tři tejdny jsem začla cvičit, chodit ven na procházky s rouškou a až pak se to zlomilo a bylo to horší.*“, mluví takto o první polovině karantény. Následně pokračuje, že v druhé polovině první karantény se vše zhoršuje: „*To jsem byla extrémně demotivovaná a měla jsem problém cokoliv dělat.*“ Pokračuje slovy, že byla více motivovaná na začátku krize: „*To bylo občas, že na to rádi vzpomínáme.*“ R4 mi přiblížila její běžný den. Mluví o dopolední distanční výuce, volný čas trávila na sociálních sítích nebo se psem a odpoledními povinnostmi bylo studium pokračující do večerních hodin. Uznává, že první týdny krize měly řád a byly rutinní, ale poté režim ztrácí.

V rozhovorech jsem pozorovala, že respondenti o jejich volném čase nemluvili příliš barvitě a jejich aktivity splývaly se studijními povinnostmi. Také sdělují, že postrádali přátele nebo aktivity, které z důvodu zpomalení šíření viru nebyly dostupné.

³ Doom je série akčních videoher

⁴ Grand Theft Auto (zkráceně GTA) je série akčních videoher

Když jsem se s respondenty při rozhovoru dotkla témat volného času a jejich prožívání dnů, následovala rozšiřující otázka, která pojednává o návratu zpět do škol a do „po-covidové“ doby. Zajímalo mě, jak studenti vnímali zrušení koronavirových opatření a restrikcí. R1 razantně odpovídá slovy: „*Nechtěl jsem. Jsem si navykl na ten režim a už se mi nechtělo dělat nic jinýho, a někam chodit? Ts (...) mně se ulevilo, když zrušili roušky, ale jinak spíš mě to nenadchlo.*“ Poté jsem navázala otázkou, jestli se jeho názor nezměnil při návratu do školy: „*Bylo to divný, nelíbilo se mi to. Nevím, jsem chtěl bejt doma.*“ A zdůrazňuje, že byl navyklý být doma. Za nejnepříjemnější považuje moment, kdy se najednou musel bavit s lidmi, a jako argument uvádí: „*... když jsem nechtěl vidět někoho, koho jsem neměl moc rád, tak jsem se s ním prostě neviděl a teď jsem se s ním musel vidět. Nepříjemný.*“ R4 mluví takto: „*Najednou byl nepříjemnej nezvyk, že sedím v místnosti se třiceti dalšíma lidma, na což jsem nebyla zvyklá. Jsem si říkala, já snad neumím už chodit ani do školy.*“ Pozitivně se naopak vyjadřují R2 a R3, které návrat těšil. R2 popisuje její pocity slovy: „*Určitě nadšení, ty jo, konečně můžem žít jako normálně, jak jsme žili dřív. Jen štěstí a nadšení.*“ Mluví o tom, že: „*Dřív jsem dost mrhala prázdninama, neměla jsem potřebu vyplnit každý den těch prázdnin a moc jsem toho nedělala. A teďka? Jsem konečně mohla všechno, co jsem chtěla dělat a dělala. A to mi zůstalo doted', že mám přes léto aktivity.*“ R3 spojuje radost s pravidelným režimem: „*Těšil jsem se zpátky do lavic, protože jsem měl zase zpátky nějaký režim, nějakou rutinu, kterou jsem přes ten covid neměl. Já jsem byl i rád, že jsem si ráno dal budík a šel jsem na autobus, protože mi to chybělo.*“ Nepopírá lehkou nervozitu, ale převažoval u něj pocit, že měl konečně zase co dělat.

3.1.4 Silné emoce

Koronavirová krize byla zátěžovou situací pro každou věkovou skupinu. Nejobecnějším významem zátěže je odchylka od normality, která se dá charakterizovat její intenzitou a dobou trvání. V zátěžové situaci hledáme konkrétní řešení navzdory strachu a emocím. Řešení může být jakékoliv. Ať už se jde o zaujímání neutrálních postojů, rychlé vypořádání se s vzniklou situací nebo emočními projevy. Aktivní přítomnost viru ve světě byla v horizontu našeho života déle trvajícím úsekem. Zátěžová situace by se dala přirovnat k povinné úloze, kterou je nutno splnit. Pro jednoho je úloha lehce splnitelná, ale druhý s ní bezmezně zápolí. Navazujíc na otázku, která se ptá, jestli bylo prožívání krize dočasné, nebo na nás bude působit navždy (Mojmír, 2012, str. 10–21).

Při vedení rozhovorů jsem se dozvíдалa o konkrétních situacích studentů, kteří postupně odkrývali své emoce s nimi spojené. Ne všechny výpovědi patřily k nejveselejším, a myslím si, že krize ovlivňovala psychickou pohodu mladých lidí. Někde nepohoda i nadále přetrvává. R4 uzavřela náš rozhovor se slovy: „*... když se někde na sociálních sítích řeklo, že ta karanténa má velkej vliv na psychický zdraví malejch dětí a studentů,*“ a uvádí jako příklad reakci od okolí, kterou četně slýchávala: „*tak všichni byli jakože ,Všichni jsme doma a my taky neomdlíváme z toho, jak je nám psychicky na nanic.*“ R4 pozoruje lišící se společenské postoje a zároveň tím naráží na reakce pracujících dospělých nebo seniorů. Dodává: „*Hrozně moc lidí v mém okolí to psychicky postihlo. Hrozně moc lidí začalo bejt náchylnější na emoce a začali být uzavřenější. Ne všichni, ale hodně začalo trpět úzkostma, depresemi, a lidi to nechápou. Nevidí. Generace našich rodičů se tímhle nezabývala. Chápu, že je to pro ně něco, na co nejsou zvyklí. Že to pro nás bylo fakt těžký.*“

Přijde mi, že to okolí bere na lehkou váhu, že jsme jen přecitlivělí, ale nemyslím si, že jsme.“ Sdílení R4 má naopak velkou váhu a soustředí se na psychické rozpoložení adolescentů. Dotýká se také společenských problémů v období krize, kdy některé výroky postrádají vzájemný respekt a pochopení, což je v takto zátěžové situaci spíše nežádoucí.

Podobnosti se vyskytly v rozhovoru s R1. Ten mi sdělil, že se jeho osobnost postupně měnila na více uzavřenou, jak říká „rozdepkařenou“, a dále krizi komentuje slovy: *„Jako pořád si myslím, že to doted' ještě odeznívá, protože to ve mně napáchalo docela paseku a doted' se s tím vyrovnávám, ale začíná to bejt lepší.*“ Při konverzaci jsme narazili na zajímavý postřeh ohledně bydlení v maloměstě a aktivity jeho občanů. R1 popisuje situaci venku tak, že: *„... jsi mohla jít kdykoliv a potkat kohokoliv, protože prostě... Lidi ted' maj všední dny a víkendy. Ve všední dny jsou rádi, že přijdou z práce a jsou doma a nikam nejdou, ale tehdy každej chodil ven, co nejvíc mohl.*“ R1 se cítil nadmíru nepříjemně, protože byla vyšší šance venku potkat někoho, koho zkrátka potkat nechce: *„Já jsem z toho chodil i k psychologovi...“* Rozpovídal se o navštěvování psychologa, se kterým má dobrou zkušenost. Vnímá tento krok jako přínosný, protože ne vše dokáže vyřešit sám bez rady odborníka. Začal k němu chodit v době krize a zdůvodňuje proč: *„Já jsem měl strach chodit ven, nechtěl jsem ty lidi potkávat. Furt jsem se ohlížel kolem sebe, jestli tam náhodou někdo nejde, a bylo to hodně tím, no.“*

V rozporu s tvrzením R1, který v přítomnosti pozoruje zlepšení jeho celkové nálady, se vyjadřuje R4. Mluví o tom, že pocity úzkosti jsou: *„... víc běžný a táhne se to do dneška, že kolikrát tohle jako cejtím. Od tý doby je to frekventovanej problém.*“ R4 se s úzkostmi potýká již od dětství: *„Jo, už jsem to měla předtím, ale ne tak rozvinutý. Já když jsem byla menší, tak jsem chodila k psychologovi a ta mi tenkrát říkala, že mám hodně úzkostlivou povahu.*“ Hovoří shodně jako R1, že se začala v průběhu krize uzavírat do sebe. Její běžné fungování se spojuje s častým cestováním po městě. R4 se svěřuje o těžkostech z jízdy ve veřejné hromadné dopravě *„Po tom covidu mi začalo dělat problém jezdit mhděčkem.*“ Přímou popisuje: *„... musela jsem vystoupit a šla jsem se vyzvracet na zastávku. To byl najednou nával, studenej krk, najednou jsem necejtila nohy a začala se mi motat hlava a už jsem musela vybíhat z tramvaje...“* U R4 je viditelné, že izolace v období krize zhoršila její úzkostné stavy, které přetrvávají doted'.

R2 hovoří o tom, že v průběhu covidu jí začali chybět vrstevníci. Stav by nenazvala přímo depresivním, ale špatnou náladou. Odůvodňuje ji tak, že se s nikým nemohla setkávat. Momentálně má silnější nutkání trávit čas ve společnosti a hovoří až o „závislosti na lidech“. Rozdílně vnímá názory lidí v její blízkosti, myslí si, že covid hraje důležitou roli v touze se socializovat: *„... pár lidí mi řeklo, že to tak má podobně, že maj větší potřebu se vidat s lidma.*“ Mluví také o tom, že nepocítovala frustraci či nadměrný smutek. Pozitivně smýšlí o prostoru, kde mohl být člověk: *„... víc sám se sebou. Nad samotným sebou přemýšlet bez tolika těch okolních vlivů, kromě toho stresu, který přicházel s tím covidem.*“

R3 prožívá nejintenzivněji pocity nudy. Argumentuje tím, že na základní škole často chodíval ven, ale byl rád, když mohl zůstat doma. Na střední škole: *„... se mi to úplně obrátilo, že jsem prostě byl nejradši venku. A ted' najednou lusknutím prstu jsem měl zůstat doma.*“ Fakt, že musí setrvat převážně na jednom místě, byl pro něj nepříznivý: *„Já nesnáším nudu a vlastně já jsem byl doma zavřenej půl roku jenom s nudou, žejo.“* A pokračuje: *„Že bych z toho byl nějaký extra smutnej nebo měl dokonce deprese, to se říct asi nedá. Já fakt jako jediný, co jsem pocítoval, byla ta nuda, ...“* Pozorují, že emoce studentů jsou smíšené. Bylo náročnější se vrátit zpátky v čase a utřídit si myšlenky. I přesto se každý z nich o emocích vyjádřil a s jinou silou „něco“ prožíval.

3.2 Rodina a přátelé

3.2.1 Role blízkých osob

Fáze adolescence se pojí s touhou navazovat hlubší mezilidské vztahy, udržet si blízká přátelství, partnerský vztah, touhu studovat či se rozhodnout pro ideální profesní směr. To vše v myšlenkách jednotlivce tvoří mnoho otázek, tázajících se po budoucnosti a po tom, kým skutečně je. Rodina a přátelé zastávají důležitou roli v jeho životě a měli by být významnou oporou (Helus, 2018, str. 285–287). V období krize byly vztahy nejvíce ochuzeny o přímý kontakt. Vzhledem k celosvětové situaci a nakažlivosti viru SARS-CoV-2 se lidé přizpůsobovali i ve svých nejbližších kruzích. Ke vztahům s vrstevníky nebo k rodině se vyjádřil každý respondent.

R1 na začátku rozhovoru zmínil, že se nerad účastní velkých veřejných akcí a tvrdí, že raději tráví čas v menším uskupení lidí. Reagují slovy: „*Tak časem se mění i ty priority.*“ R1 odpovídá: „*Mně se to hodně mění tím, že mám kámoše, kterej má na to stejnej názor.*“ A pokračuje slovy, že covid v tom hrál velkou roli. Poukazuje tím na „odloučení“ přicházející s krizí, které se stalo návykem. Bylo zajímavé, jak respondent zmínil kamaráda a jeho názor. Důležitost přátelství nebo party se také opakovala v rozhovorech s ostatními. R3 mluví takto: „... *otevřu se jen u těch lidí, se kterýma se bavím, ale že bych jako byl nějakej třídní šašek, to ne. Jsem takovej hodně sociální člověk, ale jen s těma lidma, ke kterým mám blízko k sobě.*“ R3 úzce popisuje vztah s partou a z konverzace vyplývá, že je pro něj velmi důležitá: „... *my už se známe asi 10 let, možná víc. Vnímám je jako bráchy než kamarády. Jsme takhle jenom tři, ale vím, že prostě (...) jo, (...) jenom tři, ale dokážu se na ně spolehnout.*“, popsal jejich společné aktivity. V období krize trávili společný čas v online prostředí nebo chodili ven. V souvislosti o konverzování na chatovacích platformách se s lehkou nechutí vyjadřuje R1. Podle něj umí být vzdálená komunikace nepříjemná ve chvíli, když: „... *někomu napíšeš a on si to jen zobrazí. To se ti v reálu nestane, že se na tebe podívá a odejde pryč.*“ I přesto má pocit, že mu období krize upevnilo vztahy.

R2 hovoří o blízkém vztahu s matkou a sestrou. Obě jí pomáhaly se při krizi cítit lépe. V rozhovoru popisuje, že covid byl prostor být sám sebou a se svou rodinou. Krátce se zmínila o partnerském životě: „*Já jsem se kvůli covidu, nebo jako ne kvůli covidu (...) rozešla se svým partnerem, jakože to nefungovalo, když začaly bejt tyhle vážný věci...*“ Poslední část věty poukazuje na zátěž, která zahýbala partnerskými vztahy a v některých případech vedla i k rozpadu vztahu. Četné stresory přicházejí zvenčí a ovlivňují intimitu párů v jejich přirozeném prostředí. Karanténa častěji způsobovala pokles fungování vztahu, ale naopak ho mohla posílit a partnery semknout, protože čas strávený s partnerem byl oproti celosvětové situaci jediným bezpečným prostorem (Paula R. Pietromonaco, 2022). Zavzpomínala i na středoškolskou třídu, se kterou v té době nebylo možné trávit tolik času. Reagují na ni slovy: „*Byly vaše vztahy stejný, když jste se tolik nevidali?*“ R2 mi sděluje, že nevnímala žádné změny, ale zamrzelo ji, že o nich nevěděla žádné detaily. Dodává: „... *myslím si, že jsme si zůstali blízky a že jsem měla skvělou třídu. My jsme se spíš snažili se podporovat a posílit ty vztahy, ale zase je tam to, že se nevidíme každý den.*“ Bylo hezké slyšet, jak dotazovaná na vztah k vrstevnické skupině spolužáků nahlíží.

R4 popisuje, že její každodenní režim byl podobný tomu, který měli její přátelé: „... *jak jsme vlastně všichni kamarádi byli odkázáni na tu distanční, tak jsme dopoledne měli hodiny...*“ a odpoledne trávili čas venku. To byla chvíle, kdy se dotazovaná cítila skvěle: „... *že jsem se necejtla sama, měla jsem s kým trávit čas a měla jsem si s kým o tom opravdu z očí do očí promluvit.*“ R4 rovněž mluvila o blízkém poutu s matkou. Důležitá role matky byla zjevná ve chvíli, kdy dotazovaná popisovala koronavirovou situaci v ČR: „*Snažila jsem se zaměřit na to, co si o tom moje máma myslí...*“ Říká, že její matka k věcem přistupuje „zlatou střední cestou“ a umí si udělat vlastní názor. Radila jí: „... *že musím jíst vitamíny, nosit roušku, ať si desinfikuju ruce, ale ať nejančím, že na to neumřu.*“ K povšimnutí bylo, jak dotazovaná přijala postoj matky s velkou důvěrou a podobně se vyjadřovala v jiné části rozhovoru bez odkazování se na matku. Dospívající umí k rodičům zaujmout kritický postoj, ovšem dokáží ocenit jejich kvality, jako je například upřímnost. Vztah dcery a matky obvykle funguje na bázi vzájemné opory. Vztah se dokáže stát náročným pro obě strany nejčastěji v momentě, kdy se objeví rivalita nebo dcera odmítá péči ze strany matky (Vágnerová, 2012, str. 399–403). R4 popisuje, že v období covidu neměly větší problémy, ale dodává: „*Jediný co, tak mamka nezvládala ty moje úzkosti. Moc mi nerozuměla a já sama sobě taky ne. Nebyla jsem ji schopná vysvětlit, co se děje a mamka z toho byla taková vystrašená. Byly jsme nepochopený.*“ Avšak celkově na vztah nahlíží pozitivně.

3.2.2 Pořád spolu... Konflikty i radosti

R1 jsem se na závěr rozhovoru dotazovala, jestli je něco, co by chtěl doplnit. Reagoval slovy: „*Zpozoroval jsem, že se hodně lidí chytalo s rodiči. Já taky, jak jsme tam byli furt zavřený, tak jsme se fakt jako chytali, byl jsem rád, že jsem byl venku. Takový ty věci, co vás štvou na sobě, tak se to furt násobilo. Takže tě to štvě víc a víc a toho protějška taky. Ale jinak to je vše.*“ Vyjádření jsme již poté více nerozebírali, ale jeho poznatek mi pomohl při následujících rozhovorech otevírat témata týkající se rodiny v období koronavirové krize. Respondenti se samovolně k rodině vyjadřovali také. Opakující se v konverzaci byly subjektivní názory rodičů a nesouhlas studentů. Smýšlení rodiče o covidu se neshodovalo s pohledem dotazovaného adolescenta a docházelo tak k nedorozumění. Slovní spojení jako očkování, roušky nebo mimořádná opatření dokázaly způsobit rozruch a rozporuplné reakce mezi lidmi.

O vlastní zkušenost se konkrétně podělila R2: „... *mamka hrozně koukala na dezinformace očividný a byla šíleně proti covidu a odmítala ho. Byla každé den naštvaná na covid, a na to, co se děje a v rámci těch zpráv. Takže já jsem v tom byla denně v kontroverzi přes tu mámu, takže mě to ovlivnilo skrz tohle. Kdybych byla sama, tak bych to tolik nevnímala a snažila se přežít, ale přes tu mámu jsem to vnímala víc negativně, protože jsem se na to snažila udělat vlastní názor, abych se nenechala ovlivnit mámou.*“ R2 o rodině začala více mluvit ve spojitosti s vlivem médií. Atmosféra doma postupně houstla a dotazovaná přímo nesdílela názor matky. Zaujala mě fráze dotazované, že matka odmítala covid. V návaznosti na tuto skutečnost se ptám: „*Dobře. Ty jsi tam zmínila, že máma odmítá covid. Jak to vypadá? Sama jsi říkala, že to má dvě strany mince. Jak to třeba vypadá, když odmítneš covid?*“ R2 popisuje, že ze začátku krize byl postoj matky neměnný, ale poté přiznala, že: „... *asi jako nějaký covid je, ale máma opravdu hodně dlouho jela, že žádné covid není a úplně to odmítala. Často si protiřečila, takže nemůžu vyvodit nějaký další její myšlenky.*“ R2 hovoří o tom, jak matka argumentovala.

Tvrдила, že: „... covid není, nebo že to je obyčejná chřipka. A myslela si, že je to jako buď vymyšlený anebo že pokud to je, tak že nás to má nějak ovlivnit, a že to má zničit lidstvo a nějakou určitou populaci, že to má nějaký cíl. Že to není žádnéj náhodnej únik z laboratoře, ale že to vymysleli nějaký vysoký politici a že maj snahu o něco.“ Domnívám se, že by se její názor dal považovat za kontroverzní, jak sama R2 zmiňuje. Viru SARS-CoV-2 byly přisuzovány různé motivy, které balancovaly na hranici konspirací a důvěřivosti jednotlivých občanů. R2 přímo popisuje odmítání pandemie, politické záměry či likvidaci celého lidstva. Koronavirová krize byla ideálním prostorem pro tvorbu konspiračních teorií. Lidé hledali odpovědi na otázky a snažili se vyrovnat s obavami o budoucnost. Konspirace přicházely ihned v prvních dnech šíření viru. Jednou z nejčteněji opakovaných a populárních byla teorie, podle které byl virus vytvořen uměle a jeho šíření mělo směřovat k válce Číny a USA (Douglas, 2021). R2 situaci společně prožívala se svou sestrou, a říká, že se s matkou kvůli covidu často hádaly: „*Se ségrou jsme sdílely stejný názor, ale mamka přišla a řekla ,Takhle to je a vy nic nechápete' a začala mít skoro až hysteráky. Někdy i začala brečet, že jestli se necháme naočkovat, tak umřeme nebo neotěhotníme.*“ Popisuje, že celá situace byla provázena silnými emocemi a společně se rozhodly, že se už doma nebudou o covidu bavit. Dotazovaná pokračuje se slovy: „*My jsme s ní silně nesouhlasily, ale jako... zase se mi líbí ten postoj, co myslí víc kriticky vůči tomu, co se tady děje, i když ona to vyhnala do toho extrému, ...*“ Říká, že informace převzaté z médií jako jsou televizní zprávy, nemusí být vždy úplně relevantní. Naráží tím na důvěřivost diváků a zobecňuje její představu o nich se slovy: „*Oni maj pravdu, co říkaj v těch zprávách, musíme nosit roušky, respirátory a očkování je dobrý, ty nemáš očkování, to seš špatnej člověk.*“ Vůči této sociální skupině zaujímá kritický postoj a dodává: „*Jakoby to už radši uznávám tu mámu, i když se krmí dezinformacema jako slepá ovečka.*“

R3 o rodině promluvil v podobném duchu, a přiznává, že na diskuzi s rodiči rezignoval. Situaci popisuje slovy „*Já se na to podíval občas, ale v obýváku. Tam jely zprávy každéj večer, každý ráno, každý odpoledne.*“ Myslí si, že rodiče hltali každé slovo: „*... a když jsme se o něčem začali bavit a třeba jsme se neshodli. Tak oni, že v televizi říkali tohle a tamto.*“ Dotazovaný nesouhlasně reagoval, že se jedná o informace z televize a rodiče odpovídají se slovy „*Noo. Tam byl odborník přímo na to.*“ R3 usoudil, že nemá smysl rozhovor s nimi dále rozvíjet. Popisuje také obavy rodičů z hlediska zdraví: „*... rodiče se strašně báli tý první vlny a nechtěli mě pustit ven ani na krok, skoro jo...*“ Situaci doma popisuje takto: „*Hned jak bylo možný očkování, všichni jsme se šli očkovat. Já jsem teda ze začátku nechtěl, ale přistoupil jsem teda na to no...*“ Vakcinace přinášela výhody i rizika, ale byla jednou z mála možností, jak zabránit šíření viru. Očkování bylo na vlastním uvážení a protichůdné názory způsobovaly bouřlivé diskuze. R3 o vakcinaci mluví takto: „*No, nechtěl jsem si do těla dávat něco, co je strašně urychlená medicína. Potom jsem na to šel, protože jsem z domova chodil nejvíc a trochu se to uvolnilo.*“

Konfliktních situací v rodinném prostředí si všimla R4. Uvádí příklad, kdy měla pocit, že členové rodiny nemají porozumění pro mladší generaci. Všimá si, že je nálepkují jako „slabochy“, kteří si nemají na co stěžovat. Říká, že: „*Na rodinný oslavě to bylo tenkrát žhavý téma. Tak mužská strana rodiny v těch (...) čtyřiceti padesáti letech mají hodně rádi říkat nahlas názory, na které se jich nikdo neptá.*“

3.3 Vzdělávání

3.3.1 Moje škola distančně

Situace šíření viru v Evropě se nevyvíjela dobře. Sdružování lidí ve školách bylo ideálním prostorem pro šíření nákazy. Dne 12. března 2020 vláda České republiky vyhlásila nouzový stav a přijetí krizových opatření. Zakazuje osobní přítomnost studentů a žáků ve školách a školských zařízeních (Vláda ČR, 2020). Jít do školy, jak tomu je zvykem, najednou nebylo možné. Ze dne na den se dva miliony studentů a žáků ocitli doma (Kubal & Gibiš, 2020, str. 228). Podobně postupovaly i další země. Dalo by se říci, že pandemická situace narušila vzdělávání studentů po celém světě. Školy v České republice reagovaly rychle a výuka pokračovala distančně. Souběžně s koronavirovou krizí vznikaly programy pro pedagogy, které měly za cíl eliminovat problémy při distanční výuce. Ministerstvo školství publikovalo soubor doporučení, kde se objevily pojmy jako vzájemná komunikace, tolerance a zvládnutelnost učiva (MŠMT). K distančnímu vzdělávání se vyjádřil každý respondent. Kapitola pojímá prvotní dojmy dotazovaných a postupný průběh vzdělávání ve vztahu ke konkrétní škole.

R1 popisuje situaci, která nastala, když se poprvé uzavřely školy. V jeho třídě panovala radost, ale postupně cítil, že stav přecházel k horšímu. Hovoří též o nejistotě, která převládala mezi studenty: „*My jsme ze začátku nevěděli, co bude, co nebude, protože se pořád hašteřili ti nahoře tam.*“ Naráží tím na vedení epidemiologické situace v ČR, která pro něj působila zmatečně. Respondent 3 se vyjádřil podobnými slovy: „*Jo, mám volno. Jo super, tejdén prázdnin. Potom až mi došlo, že to tejdén nebude. Postupně se měnila ta nálada...*“ R4 prožívala absolutní štěstí a pokračuje slovy: „*Nikdo jsme sice nechápal, ale byli jsme rádi, že máme volno a jdeme domů.*“ R2 první den nevkládala do situace velkou důvěru: „*Přišlo mi to takový ‚Jako vážně? Ne, to se normálně bude do školy, jenom jako straší.‘*“ Přesvědčuje sama sebe, že do školy doopravdy nepůjdou a reaguje: „*A já... ‚AHA?‘ (smích) To přijímání bylo těžký, vůbec to zpracovat.*“

R2 v období krize nejsilněji prožívala čas před maturitní zkouškou. Vzhledem k pandemii nebylo zřejmé, jakým způsobem budou celé zkoušky probíhat: „*... nevědělo se do poslední chvíle, co vlastně bude. Jestli maturita bude. Nás přesvědčovali jako ‚Hej nebude to‘, ale ta jistota tam furt nebyla a nakonec jsme měli maturitu prezenčně.*“ Popisuje, že se na maturitní zkoušku připravovala a nechtěla si připouštět, že by z důvodu epidemiologické situace neproběhla. Zároveň měla problémy s časem a přišlo jí skoro až nemožné stíhat přípravu na maturitu. Distanční výuka je dle ní časově náročná. Dodává: „*... ti učitelé si mysleli, že doma nemáme co dělat.*“ Argumentuje tím, že dostávali velké množství úkolů, při kterých bylo potřeba se soustředit a vypracovat je dopodrobna. Před maturitou mluví o změně: „*... oni už nás nechali, takže jsme měli delší ten čistej čas na přípravu. Ale nebyla tam ta komunikace s těma lidma. Ty emoce byly takový, že je to rychle, rychle a musí to bejt.*“

U R4 poslední čtvrtý ročník probíhal již prezenčně, stejně jako R2 se zmínila o maturitní zkoušce. Hovoří o tom, že ve třetím ročníku zažívala stres z blížící se maturity, protože velkou část ročníku strávila doma. Vyjadřuje se ke změnám v přístupu učitelů. První týdny byly převážně o domácích úlohách a neprobíhaly žádné hodiny.

Popisuje, jak si učitelé zvykali na digitalizaci výuky: „... jak už se ty učitelé naučili, tak už to sázeli. To bylo strašný...“, a má pocit, že byla výuka přehlcená informacemi: „... měli vysoký očekávání o tom, co jsou ti žáci schopný za ten den stihnout doma.“ Distanční výuku vnímala skepticky. Měla pocit, že se informace v hodinách opakovaly a dotazovaná tak postrádala smysluplnost výuky: „... nám četli online prezentaci, kterou nám den předtím poslali na e-mail, což mi nedávalo vůbec smysl tam chodit. Byla to ztráta času...“ Pokračuje slovy: „Začala jsem na to docela kašlat, ale přišlo mi to zbytečný. Jestli tu hodinu prospím nebo ne, tak ten výsledek bude úplně stejnej, tu prezentaci už jsem přeci četla.“ Říká, že by ji výuka online vyhovovala více, kdyby probíhala v jiném duchu, ale k pedagogům má pochopení: „Byl tam určitě respekt, že je toho na ně moc, a že taky nevěděj, co dřív.“ Výuku online by si už nevybrala: „Z koukání do těch skrytejk kamer, by mi asi hráblo. Preferuju nějakou učebnu, kde se s těma lidma můžu vidět a cejtím se tam jak člověk, ne jako obdělničec na obrazovce.“

R3 v období krize dostudoval na odborném učilišti a pokračoval nástavbovým studiem. Výuka na učilišti pro něj byla jednoduchá, a zdůrazňuje, že od učitelů žádné domácí úlohy a projekty nedostával. Distanční výuka v závěrečném ročníku se výrazně nelišila od presenční výuky: „... nám nepřistál ani jeden úkol, ani jedna naplánovaná online hodina, a to jsme měli závěrečnej ročník, tak to bylo celkem divný, že se o nás nijak nestarali. Kdyby nám poslali aspoň nějaký skripta, víš co, ale ono nic...“ Zajímalo mě, jestli byl postup dotazovanému nepříjemný, on odpovídá: „Hele jako nemůžu říct, že jsem nebyl rád, že jsem měl prostě volno půl roku, v uvozovkách, ale jako zase potom mě to hitlo⁵, když jsem zjistil, že za tři měsíce mám jít dělat závěrečný zkoušky a umím jen věci z druháku a prváku. To jsem ještě polovinu z toho zapomněl.“ Začala ho ovládat panika a stres z možného neúspěchu. Situaci respondent „... musel vzít do vlastních rukou a požádat učitele o okruhy k ústním.“ K distanční výuce by se nevrátil: „No... Rozhodně mám výuku radši v lavici, než takhle přes počítač, protože koukat prostě na monitor a koukat na učitele, jak si něco čte z učebnic. Bylo to takový nezáživný.“

Respondenti prožívali distanční výuku spíše negativně a preferují vyučování presenční. Domnívám se, že být ve škole přítomen má pro studenty významný smysl vztahující se ke komunikaci s učiteli a spolužáky. Smrsknutí výuky pouze do počítačových obrazovek může působit ploše a pasivně. Studenti hovořili o velkém množství předaných informací, které nezvládali pojmout. R4 konkrétně porovnála způsob výuky, kdy byly výukové materiály online objemnější a snáze dostupné (např. zaslání učiva na email) než učivo v klasických hodinách.

⁵ Hitnout jako zasáhnout, trefit

3.3.2 Distanční výuka v praxi

V minulé kapitole byl popsán průběh distanční výuky se zřetelem na vybraného studenta a školu, kterou v období pandemie navštěvoval. Tím, že se výuka přesunula do online prostoru, studenti i učitelé procházeli změnou. V takové chvíli bylo nutné zohledňovat finanční prostředky a možnosti rodin. Jedná se například o dostupnost internetového připojení či digitálního zařízení důležitého pro zapojení se do výuky. Je nutné neopomíjet digitální gramotnost, která byla podstatnou k nastartování distančního vzdělávání. Zorientování se v novém prostoru a především pochopení toho, jak technologie nejlépe využít pro možné učení či zdokonalení IT schopností může být až výzvou (Brdička, 2015). Témata týkající se moderních technologií, jejich kladů a záporů společně s emocemi otvírali studenti v rozhovorech.

R2 vnímala, že přemístění se do virtuálního prostředí pro ni bylo náročné: „*Pak to pro mě bylo těžký, protože jsem se vůbec nekamarádila s počítačema, jakože vůbec.*“ Uskutečnění videohovoru považuje za velký krok dopředu, protože: „*... jsem to neuměla, bála jsem se toho a fakt jako zapnout si kameru, protože to po nás ze začátku chtěli...*“ Popisuje první dny výuky, kterých se raději neúčastnila, ale říká, že jim učitelé dávali prostor na rozkoukání se. Moment, kdy se odhodlávala k připojení do výuky, přicházel spolu s dotazem od její kamarádky: „*Hele tys tam zase nebyla?*“ a R2 odpovídá: „*... vůbec nevím, jak to funguje a bojím se toho a nechci bejt nikde na kameře. Postupně jsem se rozjela, ale ten začátek byl fakt těžkej u té distanční výuky.*“ Když dotazovaná s online výukou aktivně začala, hledala výhody, které tento způsob vyučování přináší: „*... můžeš vstát v 7:55 a v 8:00 mít hodinu. Můžeš si k tomu udělat kafe, mít to prostě v té posteli.*“

R1 mi nastínil konkrétní situaci z online výuky. Mluví o hodinách matematiky a jejich obtížnosti. Cítil se znevýhodněný při přijímacích zkouškách na vysokou školu, kde neuspěl. Říká: „*Jo, to bylo hrozný, no. První pokus jsem nedal hlavně kvůli covidu – matiku. Já jsem se všechno učil od znova, teď už vím víc, tak už to dávám v pohodě, ale tehdy s tou učitelkou jak to bylo online, jak jsem to pořádně ani nedokázal přečíst přes tu kameru, co tam psala. Tak jsem to nedával, absolutně...*“ Negativně vidí vliv koronaviru a praktické realizace výuky, upozorňuje na její obtížnost konkrétně vizuálu, kdy měl problém informace přečíst.

R2 zmiňuje problematiku monitorování místnosti při přijímacích zkouškách. Vnímala to jako zásah do soukromí, ale dodává: „*... беру to sportovně, protože se tam hlásilo dost lidí.*“ Popisuje, že měla obavy z technické části: „*... že něco zkazím technicky. To neznámo bylo nepříjemný a strach, kdyby mi třeba přestala fungovat kamera, vypne se ti počítač, ztratíš internetový připojení a takhle no.*“ Na závěr rozhovoru dodává, že koronavirová krize ji pozitivně ovlivnila v souvislosti s počítačovou zdatností a je to pro ni velký přínos v přítomné době. R3 mluví podobně, že začátku měl potíže s technikou a dlouhou dobu nevlastnil počítač. V konečné fázi vidí pozitivu: „*Přišel jsem jako nováček a přes koronu jsem poznal Discord⁶ a takový věci, ale hodně jsem se s tím naučil rychle.*“ Je viditelné, že se pojetí distanční výuky postupně vyvíjelo. Z počáteční rozpačitosti v online prostředí se pomalu stává získaná dovednost, kterou si R2 a R4 dnes chválí.

⁶ Discord je komunikační online platforma

3.4 Osobnost respondenta

V mé práci zaměřené na zkoumání prožitků ve skutečné situaci je podstatný jedinec. Cílem výzkumu je zjistit konkrétní prožívání krize studentem, avšak nezanedbatelnou fází pro mne bylo v rámci rozhovoru nahlédnout do toho, kým dotazovaní jsou. Obraz o nich dále hýbe výzkumem a tvoří představu o koronavirové krizi a emocích studentů. Jedním z okruhů při dotazování byla právě zmíněná „osobnost“. Část informací o dotazovaných byla již použita v kapitole „Respondenti“, kde jsou studenti také blíže představeni.

Termín „osobnost“ zachycuje specifika člověka a vymezuje jeho individualitu. Vymezení osobnosti není tak jednoduché, protože je nutno na ni nahlížet z různých úhlů. Člověk má projevy vnější a jedná v souladu se svou přirozeností. Stejně může jednat i v reakcích na různé podněty a situace, ale pro oko pozorovatele to nemusí být vždy jasně viditelné. Chování, přemýšlení a prožívání určuje osobnost, nicméně je žádoucí se zamyslet i nad dobou trvání konkrétního jednání – zda jde o dlouhodobé nebo konkrétní projevy člověka. Lidé se už v historii snažili o pomyslné rozdělení jedinců do kategorií. I dnes je pro nás důležité pochopit proč lidé „nějak“ jednají, abychom jim lépe porozuměli. Umíme si je zařadit do škatulek – ten tichý, ta společenská, dokonce vidíme podobnosti a odlišnosti mezi několika osobami. Ve 20. století vzrostl zájem uchopit osobnostní dimenze psychiky člověka a vznikaly první teoretické studie. Objevují se pojmy „Extraverze“ a „Introverze“ pocházející od psychologa Carla G. Junga, který se zabýval analytickou psychologií. S pojmy pracujeme a setkáváme se dodnes. Jedná se o postoj člověka k okolí, jeho preferencí a reakcí celkově. Extrovert je společenský, lehce navazuje kontakty s vnějším světem a je impulzivní. Introvert směřuje sám k sobě, je uzavřený a vyhledává méně společnosti (Vágnerová, 2010, str. 11–92). Zmíněné rysy lze brát spíše jako přehled. Při běžné komunikaci ve skupině se leckdy ptáme, zda-li je někdo více introvert nebo extrovert, ale odpověď nemusí být ani pro jednotlivce naprosto jasná. V určitých fázích života se nám osobnost může měnit a váháme nad vlastní identitou.

3.4.1 Místo ve světě

Výpovědi respondentů spěly k sebe-definování. Dotazovaní se v rozhovorech představují, popisují sami sebe individuálně, ale i ve vztahu k druhým lidem. Je nutno brát na vědomí, že reakce dotazovaných můžou být ovlivněny i vnitřními pocity. Domnívám se, že se zde objevuje touha se příliš neodlišovat od ostatních, ale stále zůstat originálem. V odborné terminologii se jedná o potřebu asimilace a diferenciaci (Vágnerová, 2010, str. 300). Kapitulu jsem nazvala „Místo ve světě“, protože adolescent hledá životní roli a směřuje k pevné jistotě, místu. Kapitola dotváří představu o respondentech a vytyčuje jejich zajímavé myšlenky s ohledem na koronavirovou krizi i mimo ni.

Při procházení hotových rozhovorů jsem si všímala společných znaků. Pro respondenty bylo ze začátku náročnější o sobě mluvit a překonat stud, přeci jen rozhovor je běžně spíše neobvyklá činnost. Po chvíli se rozpovídali a dobrovolně zabíhali do poměrně osobních témat.

V některých případech jsem se musela ujist'ovat, zda je v pořádku mluvit o takových tématech, viz v přechozích kapitolách konflikt v rodině (R2), úzkostné stavy (R4), ... Všichni respondenti kromě R2 se přiklání k uzavřenému postoji a popisují své introvertní chování. Já, jakožto interní osoba, přicházející z „venčí“, bych mohla o „kategorizování“ váhat, protože studenti byli otevřeni rozhovoru a komunikaci. Je žádoucí vycházet z jejich výpovědí a naladění. R1 na otázku: „*Jak by ses popsal?*“ odpovídá s jistotou: „*Ahh. Jsem určitě introvert. Jakože, já se rád bavím akorát s lidma co fakt znám...*“ Dodává, že má rád: „*... normální sešlosti, kde je miň lidí.*“ R3 mluví takřka stejně a klade důraz na skupinu, ve které se cítí dobře. V takovém uskupení se chová otevřeně a nové tváře v partě rád přivítá. Mluví i o případech, při kterých se někde nachází sám, konkrétně jako: „*Ta menšina v tý skupině, tak jsem spíš utíplej. Jsem takovej introvertní. Jsem svůj a podle toho si jedu.*“ Objevuje se u něj jako u R1 důraz na „normálnost“: „*Určitě kolem chci normální lidi, ne určitě jako smažky⁷ a hypebeastáky⁸ a takový věci. Mi připadá, že si lidi o sobě dost myslěj, i když jsme ve stejným věku...*“ Normalitu bych v tomto případě viděla jako ustálení se s lidmi, kteří mají stejné hodnoty jako respondent. Důležité pro R3 je vymezení se vůči rizikovým skupinám a materialistický životní postoj. R1 vidí důležitost v okolí a popisuje životní fázi, kterou procházel v době koronavirové krize: „*Já hlavně v tom covidu jsem se snažil bavit se všema, snažil sem se, aby mě měli všichni rádi. Neměl jsem rád ten pocit, že mě někdo nemá rád. A taky jsem se dřív bavil s docela špatnýma lidma, ne že by to byly nějaký smažky, ale... Třeba jeden borec. To byl takovej depresivní člověk. On vždycky zněl (...)* No.“ Naznačuje, že komunikace s ním byla rutinní a vázala se pouze na jeho negativní pocity. R1 si uvědomuje, že je pro něj významné udržovat si vztahy s lidmi, kteří mu dlouhodobě přináší dobrou náladu.

R2 o sobě mluvila v časové posloupnosti. V období koronavirové krize prochází změnou osobnosti a popisuje „přechod“ ze samotárky na společenskou osobu: „*Dřív jsem byla stydlivá a hodně taková nesebevědomá, jako kdybych se těch lidí bála a tím, že jsem dospěla, tak jsem se srovnala sama se sebou. A když jsem spokojená sama se sebou, tak i s těma ostatníma.*“ Čas, který přicházel spolu s izolací v období krize, respondentce pomohl k zamyšlení se a vyrovnání se sama se sebou. Mluví o sobě jako o pozitivním člověku, který chce podporovat lidi okolo a být jim nablízku. Uvažování o sobě shledává za trochu zvláštní a dodává, že „*... lidi na sobě vidí spíš ty negativní věci. Já se teď snažím si sebe vážit a vidět ty dobrý věci.*“

R4 mluví o proměnlivosti: „*Moje povaha se různorodě vyvíjela, ale v tom covidu to tak nějak začlo.*“ Pokračuje slovy: „*... já tenkrát byla víc extrovertní a najednou jsem byla odkázaná sama na sebe. Začala jsem se hodně uzavírat do sebe a dumat.*“ Říká, že byla zvyklá na „extrovertní část“ její osobnosti a najednou přišla změna. Částečně přeměnu popisuje jako plus, že se naučila trávit čas sama: „*Teď to víc preferuju, bejt sama nebo třeba s přítelkyní. Velký party mě už moc nelákaj, stačí na Silvestra, narozeniny i na Vánoce a čau.*“ Při rozhovoru přichází zlom a objevuje se přemítání o sobě samém, především o tom, jestli je to pro ni správné. Respondentka nahlas přemýšlí: „*Jestli mě to neomezuje, jestli nepřicházím o nějaký zkušenosti, zážitky.*“ V návaznosti na to se ptám, jestli má pocit, že je vše co popisuje ovlivněné krizí, odpovídá mi: „*No já si myslím, že kdyby ten covid nenastal, tak by se ze mě takhle uzavřená osobnost jako nestala.*“ Říká, že v minulosti milovala bavit se se spoustou lidí.

⁷ Smažka je hanlivé označení člověka závislého na drogách

⁸ Hypebeast je označení pro člověka, který uznává módní trendy a investuje do nich velké finanční částky

Pokračuje: „*Hrozně mě to naplňovalo a najednou mě to jako... děsí. A já si myslím, že bych taková bez covidu zůstala.*“ Myslí si, že byla donucená zareagovat na celou tu situaci, že se musela naučit být sama se sebou: „*Neříkám, chybí mi to, to moje starý já. Když si na to vzpomenu, tak mi to chybí, ale musím brát věci takový jaký jsou a můžu to brát jen jako plus, že jsem se něco aspoň naučila. Ale bude mi chybět, jakou osobnost jsem měla.*“ Výpověď působila emotivně. Pokoušela jsem se dotazovanou uklidnit, že je to stále ona a přicházejí všechny ty plusy, o kterých promluvila. Lidé prožívají emoce s jinou intenzitou a je to dáno. Můžeme to nazvat dispozicí, kdy různí lidé na totožné situace reagují značně odlišně. Předpoklad pro pozitivní nebo negativní naladění se v průběhu života opírá o to, co jedinec prožívá a jaké má například prostředky, cíle (Vágnerová, 2010, str. 175–176).

3.4.2 Ohlédnutí

V zásadě všechny rozhovory spočívaly v ohlédnutí se zpět. I přesto, že koronavirová krize pro naši společnost není dávná historická událost, tak se respondenti v rozhovorech museli zaměřit na prožitky. Krize začala před třemi lety a to už je dostatečný čas pro zapomínání. Respondenti si museli v rozhovorech vzpomínky vybavit neboli je zpřítomnit (Helus, 2018, str. 139). Dotazovaní se ohlíželi zpět v čase se znatelnými rozdíly a domnívám se, že se zde projevuje již blíže popsaná osobnost. Reflektováním pandemické situace mířili k rozvíjení se, pocitům radosti nebo melancholickému smýšlení. Tato kapitola dokresluje postoj studentů ve spojitosti s časem a koronavirovou krizí.

R1 čas strávený v izolaci vnímal jako náročný po psychické stránce, a dodává: „*Ale upřímně mi to pomohlo ve výsledku.*“ Rozpovídal se o zkušenostech, které získal a zpětně analyzoval, k čemu „to vše“ bylo a jaká pozitiva krize přinesla. Mluví o příležitostech, při kterých „... *člověk měl tendenci dělat věci, co by běžně neudělal. Mnohdy třeba i špatný...*“ Dodává, že ty špatnosti člověka jednou doženou: „*Podle mě se člověk učí tím, že dělá blbosti a zjišťuje, že se to tak dělat nemá. A já si myslím, že to byl hodně můj případ. Že jsem si prošel většinou těch věcí, kterýma jsem si asi projít měl při tom.*“ V té době nad tím nijak víc nepřemýšlel, ale v přítomnosti: „... *to víc analyzuju a dávám si to dohromady.*“ R1 hovoří o seberozvoji, samotě a smíření: „*Ale jako pro člověka, kterej se dokázal smířit s tím, že je sám, tak že tam bylo hodně času pro seberozvoj. Ale když někdo depkařil nad tím, že jediný, co nemůže, je se bavit s lidma, tak to měl blbý.*“ Vyjádřením naráží na to, že jako uzavřenější člověk snáz zvládal prožívat krizi. Sám sebe dnes popisuje slovy: „*Já jsem teď kon takovej, že nemám tolik potřebu se s lidma bavit. Spíš naopak. Snažím se distancovat od lidí.*“ Dále se mu zlepšila vůle: „... *pracovat na sobě a dělat věci, co nejsou příjemný, ale z dlouhodobýho hlediska jsou dobrý dělat.*“

R4 koronavirovou krizi hodnotí sklesle: „*Vzala mi tři roky života. Tři roky mládí, který jsem mohla trávit úplně jiným způsobem, než jakým jsem trávila, a přijde mi, že jsem o hrozně moc věcí přišla.*“ Zmiňuje letní dny, kdy vláda ČR uvolnila protiepidemická opatření: „*Bud'me upřímní, na to léto to ta vláda vřdycky otevřela, ale stejně... Až v tom létě, že jako nemohli jsme v zimě se sebrat a někam jet, nebo na jaře jet na víkend někam, prostě nešlo to a přijde mi, že jsem jako ztratila hrozně moc času, kterýho jsem mohla trávit šťastná s kamarádama, mladá, neměla jsem žádný závazky, bydlení, hypotéku, nevím co všechno. Jakože tenkrát jsem mohla zažít hodně věcí, ale nezažila, protože jsem neměla tu možnost.*“

Popisuje, že to byla bezvýchodná situace, které se nedalo nijak vyhnout. Bylo nutné se s ní srovnat a zvládnout ji. Když přešel čas a krize utichala, dotazovaná začala přemýšlet nad ztrátou tří let: „*V tu chvíli mě provázelo mnohem více emocí, nepřemýšlela jsem, co bych dělala, kdyby tohle nebylo. Na to myšlenky nepřišly, ale až potom. Tři roky jste byli doma? Tři roky? To je strašný. Když začla karanténa tak mě bylo šestnáct a najednou mi je devatenáct a vůbec mi to tak nepřijde.*“

R2 vnáší do rozhovoru optimismus a na krizi nahlíží takto: „*Já se z toho snažím vzít to pozitivní. Seděli jsme sice tři roky na zadku, ale... Je to blbý, ale nevzalo mi to nic do budoucna. Nebyl prostor se pohybovat a užívat si, ale...*“ Dodává: „*Jsem pozitivní člověk a chci z toho vytěžit to dobrý a nedělat si z toho hlavu.*“

Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na vnímání koronavirové krize očima studentů středních škol a odborných učilišť. V rámci kvalitativního výzkumu a cíle práce jsem stanovila otázku „*Jak studenti středních škol a odborných učilišť prožívali koronavirovou krizi?*“ Výzkum byl proveden kvalitativní metodou šetření s využitím polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovorů se zúčastnili čtyři studenti, kteří přiblížili jejich různorodé okamžiky z období celosvětové pandemické krize. V prvních kapitolách práce vymezují základní pojmy, přibližují kvalitativní výzkum a představují respondenty. Následně v práci uvádím analýzu dat a kapitoly jsou tematicky zaměřené dle vyjádření respondentů. Závěrem bych ráda shrnula i výsledky výzkumu.

Zásadní byli pro práci samotní respondenti a jejich výpovědi. Domnívám se, že se prožívání nedá úplně obecně zhodnotit, protože výzkum vychází z konkrétního projevu daného studenta. Každý respondent je individuální a také odlišně zvládá zátěžové situace, mezi které se dá koronavirová krize zařadit. Na výpovědi měl určitý vliv i čas, protože pro respondenty nemuselo být jednoduché vzpomínat na rok 2020 a další měsíce, kdy se virus šířil. Při realizaci rozhovorů jsem ale nabyla dojmu, že se studenti pro téma nadchli a rozpovídali se. Využití polostrukturovaného rozhovoru mi umožnilo nastínit klíčová témata a základní otázky. Podstatné bylo smýšlení studentů, o čem budou hovořit a na co si vzpomenou. Právě jejich bezprostřední reakce nebo vzpomínání mířilo k nejintenzivnějším prožitkům, a to vše bylo pro výzkum přínosem. Nicméně je potřeba zahrnout skutečnost, že výpovědi není možné z mé pozice ověřit, a nemohu si být jistá, jestli například učitelé měli opravdu tak vysoká očekávání, jak jedna ze studentek uvádí.

Na otázku „Jak?“ studenti krizi prožívali, se dá nahlédnout mnoha směry. V základu se všichni respondenti k prožívání krize vyjádřili a přiblížili své emoce, tím je cíl výzkumu naplněn. Konkrétní popis začíná kapitolou „Vnímání koronavirové krize“, která otevírá vhled do období pandemie. Názory na krizi se liší, ale potkávají se například v nesouhlasu s některými protiepidemickými opatřeními. Podobný vzorec se opakuje i v dalších kapitolách, kde je zahrnuta rodina, přátelé, vzdělávání a osobnost respondenta. Důležitost bych přikládala všedním dnům v období pandemie. Respondenti promlouvali o nepříjemné rutině, která se spojovala s volným časem a ztrátou motivace. K tomu se vážou pocity studentů, které bych považovala jako zásadní poznatek k výzkumu. Studenti hovořili o úzkosti, izolaci, nudě, ale i strachu. K povšimnutí bylo, že pozitivně ladění jedinci směřovali k pocitům nudy nebo větší potřeby se socializovat, avšak popírali silně negativní emoce. Uzavřenější povahy mluvily o úzkostných až depresivních náladách a s potížemi se potýkají dodnes. Největší oporou v těchto časech byl blízký vztah s někým, převážně s členem rodiny nebo s přáteli. Výzkum také poukázal na vliv médií ve spojitosti s rodinou a dotazovaným. Respondenti se vyjadřovali k přesycenosti informacemi a cítili nátlak zvenčí. V rodinném kruhu popisují napjaté situace a střety názorů. U vzdělávání by si distanční výuku již nezopakovali a pro některé byl přechod do virtuálního prostoru náročný. Výzkum také ukázal, že koronavirová krize mohla být i přínosem. Studenti hovoří o nabytých zkušenostech v oblasti technologií, více času sama pro sebe a o seberozvoji. Problematika celé koronavirové krize je velice rozsáhlá a každé zmíněné téma může být zpracováno detailněji a více do hloubky, avšak to není v rozsahu této práce.

Závěrem bych chtěla zmínit, že mi práce umožnila nahlédnout do prožitků studentů. Ocenila jsem především otevřenost, se kterou přicházeli, a jejich odvahu promluvit o osobních tématech. Před samotnou realizací výzkumu jsem pročetla několik zdrojů, které naráží na problematiku duševního zdraví a dopady pandemie na něj. Konkrétní výpovědi studentů mi myšlenky utvrdily a ukázaly, že je vhodné poznatky brát v potaz zároveň s porozuměním adolescentů. Bakalářská práce není přímo zaměřená na volnočasové aktivity, ale pro pedagoga volného času a kohokoli, kdo se věnuje práci s lidmi, by mohla být přínosem.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- Carr-Gregg, M. (2012). *Psychické problémy v dospívání*. Praha: Portál.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five traditions*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Helus, Z. (2018). *Úvod do psychologie*. Praha: Grada.
- Hendl, J. (2012). *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Kubal, M., & Gibiš, V. (2020). *Pandemie*. Zlín: Kniha Zlín.
- Macek, P. (1999). *Adolescence*. Praha: Portál.
- Mišovič, J. (2019). *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Mojmír, T. (2012). *Zátěž v adolescenci*. Brno: Muni press.
- Pávková, J. (2008). *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času (3. vyd.)*. Praha: Portál.
- Praško, J. (2005). *Úzkostné poruchy: Klasifikace, diagnostika a léčba*. Praha: Portál.
- Praško, J., Buliková, B., & Sigmundová, Z. (2009). *Depresivní porucha a jak ji překonat*. Praha: Galen.
- Švaříček, R. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2010). *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.

Internetové zdroje

- Bartoš, V., Cahlíková, J., Bauer, M., & Chytilová, J. (Srpen 2020). Dopady pandemie koronaviru na duševní zdraví. Praha, Česká republika. Načteno z https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Dusevni_zdravi_covid-19_cervenec2020_22/files/extfile/IDEA_Dusevni_zdravi_covid-19_cervenec2020_22.pdf
- Brdička, B. (14. Prosinec 2015). *Jak definovat digitální gramotnost?* Načteno z Metodický portál RVP.CZ: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/20549/JAK-DEFINOVAT-DIGITALNI-GRAMOTNOST.html>
- Douglas, K. M. (Únor 2021). *COVID-19 conspiracy theories*. Načteno z Sage journals: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1368430220982068>
- Křivánková, V. (28. Červen 2021). Analýza vlivu médií na šíření informací a dezinformací při virové pandemii. Praha, Česká republika. Načteno z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/148068/120394916.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- MediaGuru. (11. Březen 2021). Načteno z MediaGuru: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2021/03/prehled-ceskeho-medialniho-trhu-v-roce-2020/>
- MŠMT. (nedatováno). Načteno z Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: <https://www.msmt.cz/doporucene-postupy-pro-skoly-v-obdobi-vzdelavani-na-dalku>
- Paula R. Pietromonaco, N. C. (Únor 2022). Implications of social isolation, separation, and loss during the COVID-19 pandemic for couples' relationship. *Current Opinion in Psychology*, stránky 189–194. Načteno z <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352250X21001135?via%3Dihub>
- Vláda ČR. (30. Prosinec 2020). Načteno z Vláda ČR: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/vladni-usneseni-souvisejici-s-bojem-proti-epidemii-koronaviru-rok-2020-186999/>
- Vyhnálková, P. (2013). *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc, Česká republika. Načteno z <https://d4a24bce07.cbauw-cdnwnd.com/d65a94440f1cde4616c79fbdecf8c9f3/200000156-401e34210e/Z%C3%A1klady%20pedagogiky%20voln%C3%A9ho%20%C4%8Dasu.pdf>

Seznam příloh

- Příloha I. Vzor informovaného souhlasu
- Příloha II. Ukázka kódování
- Příloha III. Ukázka rozhovorů

Příloha I. Vzor informovaného souhlasu

Informovaný souhlas účastníka výzkumu

Název projektu: Vnímání koronavirové krize očima studentů střeňích škol a odborných učilišť

Řešitel projektu: Lucie Nováková

Název pracoviště: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, TF

Vedoucí práce: doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D.

Cíl výzkumu: Cílem výzkumu je nahlédnutí do života dotazovaného, studenta střední odborné školy nebo odborného učiliště. Mým záměrem bylo zjistit způsob prožívání koronavirové krize jedincem a přiblížení se jeho subjektivním postojům a názorům ve všech možných souvislostech. Dalším důležitým kritériem bylo dbát na vyhodnocení jednotlivých detailů, potlačení předsudků a vnímání jedince celistvě.

Popis výzkumu: Zapojení zkoumaných osob do výzkumu s využitím polostrukturovaného rozhovoru.

.....
Podpis řešitele projektu

Prohlášení a souhlas účastníků s jejich zapojením do výzkumu:

Prohlašuji a svým níže uvedeným podpisem potvrzuji, že dobrovolně souhlasím s účastí ve výše uvedeném projektu a že jsem měl/a možnost si řádně a v dostatečném čase zvážit všechny relevantní informace o výzkumu, zeptat se na vše podstatné týkající se účasti ve výzkumu a že jsem dostal/a jasné a srozumitelné odpovědi na své dotazy. Byl/a jsem poučen/a o právu odmítnout účast ve výzkumném projektu nebo svůj souhlas kdykoli odvolat.

Jméno a příjmení účastníka:.....

V..... Dne

Podpis účastníka:

Příloha II. Ukázka kódování

T: Nadhodím. Změny a čas. Vnímáš nějaké změny s ohledem na celkovou tu krizi?

R2: Jo. Určitě mě to hodně ovlivnilo a to třeba v tý počítačový zdatnosti, kdy pro mě byl počítač peklo a teď nevím, co bych bez něj dělala na vejšce, takže to mě taky pozitivně ovlivnilo. *(Vzdělávání, pozitivní vliv)* To je jedna silná stránka, taky jsem to měla takový (...) ten partnerskej život... Já jsem se kvůli covidu, nebo jako ne kvůli covidu (...) rozešla se svým partnerem, jakože to nefungovalo, když začaly bejt tyhle vážný věci. *(Krise a partnerské vztahy)* Aaa. Stala jsem se tím extrovertem. Tak to je rozdíl. *(Získání dovednosti, extroverze)*

T: Ty jsi tam zmínila taky zamyšlení nad sebou. Zkusíš to rozvést?

R2: Jo, jako já jsem vždycky nad sebou přemýšlela a nebyla jsem to schopná rozluštit a tohle mi asi i pomohlo, že jsem opravdu asi byla sama se sebou, až na tu rodinu a myslim si, že i právě ta rodina, jak má ty vazby silný, tak jakoby mi to pomohlo na základě rodiny, co mám od nich. Od rodičů, od ségry... Silnější sebezpřijetí. *(Rodina a vazba s ní, sebe přijetí)*

T: Když si se měla vrátit do běžného režimu, jaké pocity si z toho měla?

R2: Určitě nadšení, ty jo, konečně můžem žít jako normálně, jak jsme žili dřív. Jen štěstí a nadšení. *(Pozitivní emoce)* A možná mě teďka napadá ta změna, jak ses ptala. Dřív jsem dost mrhala prázdninama, neměla jsem potřebu vyplnit každý den těch prázdnin a moc jsem toho nedělala. A teďka? Jsem konečně mohla všechno, co jsem chtěla dělat a dělala. A to mi zůstalo doteď, že mám přes léto aktivity. *(Důležitost času, volný čas, změna)*

Příloha III. Ukázka rozhovorů

Tazatel: Lucie Nováková

Respondent 1

Pohlaví: Muž

Věk: 22

Délka rozhovoru: 31 minut

T: Jak by ses popsal z hlediska tvojí povahy?

R1: Ah. Jsem určitě introvert. Jakože, já se rád bavím akorát s lidma co fakt znám, než abych se bavil jako s někým cizím. Tak teď už je to sice trošku lepší, ale ne. Nemám to rád, nemám rád jako nějaký veřejný akce, nerad chodím, tam kam vyloženě nemusím, jo. Mám rád jako takový ty třeba party, normální sešlosti, kde je míň lidí. Nemám rád něco, kde je víc lidí.

T: Máš to tak dlouhodobě? Už od střední? Že jsi byl spíš větší introvert? Anebo se to teď trošku změnilo?

R1: Já se přiznám, že je to víc právě od covidu upřímně. Že jsem si na to navyk a já jsem jako na základce byl, že jsem to moc nevnímal. To jsem byl děcko, že jo furt. Na střední ty jo. (...) Já jsem byl takovej půl na půl.

T: Asi záleží na té společnosti?

R1: Jo, jako nevadilo mi bejt mezi lidma. To jsem chodil ještě na maturáky. Teď už bych na maturák vůbec nešel, fakt jako ne.

T: Tak časem se mění i ty priority.

R1: Mně se to hodně mění tím, že mám kámoše, kterej má na to stejnej názor. Ale ten covid, ten v tom hrál velkou roli. Jak jsme byli furt... Jakoby. Já musím říct, že ten covid jak začal, tak všichni to brali „*Joo, supr, musíme bejt doma, musíme to dodržovat.*“ Já jsem to bral právě naopak, že teď maj všichni víc volna, tak se může jít ven. Ne, jako udělat nějakou velkou párty, ale prostě jít jen tak ven. To bylo pro mě lepší, že jsem si to docela užíval, dokud to nebylo, že jsem byl 14 dní zavřenej doma.

T: Myslíš to tak, že se to postupně zhouplo? Že to nebyly dva tejdny, ale nakonec se z toho stala velká část našeho času, i ve směru, že jsi pak chtěl na vysokou školu a všechno bylo distančně.

R1: Jo, to bylo hrozný no. První pokus (VŠ) jsem nedal hlavně kvůli covidu, matiku. Já jsem se všechno učil od znova, teď už vím víc, tak už to dávám v pohodě, ale tehdy s tou učitelkou jak to bylo online, jak jsem to pořádně ani nedokázal přečíst přes tu kameru, co tam psala. Tak jsem to nedával absolutně, teď seš ještě furt doma, tak máš ještě větší tendenci prokrastinovat. Jo (...) no. Nebylo to moc fresh.

T: Jak mluvíš o té prokrastinací. Napadá mě otázka k tomu, jak vlastně trávíš ten volný čas? Co tě baví?

R1: Teď kon se snažím cvičit hodně, jo. Jako správně jíst a tak. Ve výsledku mi to sežere hodně času, takže když si zahraju (PC hry), tak jednou týdně max. 3 hodiny dohromady. Do toho mám práci. Já furt někam lítám. A upřímně mi to vyhovuje. Předtím jsem hrál víc.

T: Mhm.

R1: Já vím, že covid vyšel v době, kdy vyšel nový Doom.

T: (*Smích*)

R1: Jo a vím, že jsem se učil šachy. Jsem neměl co dělat a to učení tehdy. Tak jsem se aspoň pořádně naučil hrát šachy při tom covidu. To je dobrý. Bylo to takový náročný, byl jsem po rozchodu tehdy, první velkej.

T: Mám to teda brát tak, že ti ta krize dala i možnosti? Když mluvíš i o šachu. Dalo ti to čas? Vidím, že tu popisuješ dvě roviny, kdy si byl zavřený doma a hrál si Dooma, ale zároveň...

R1: Já myslím, že jsem se snažil nemít moc čas na myšlení. To sem byl rozdepařený, dospívající člověk. Takže to bylo v tomhletom náročný, že jsem se snažil... Myslím, že já jsem to předtím ani nevnímal a snažil jsem se zabít čas. Když to začalo, tak celý můj čas jsem trávil tak, že jsem psal didaktáky z matematiky nebo jsem hrál. Ale jako pro člověka, kterej se dokázal smířit s tím, že je sám, tak že tam bylo hodně času pro seberozvoj, ale když někdo depkařil nad tím, že jediný, co nemůže je se bavit s lidma, tak to měl blbý.

T: Mhm.

R1: Poznal jsem v té době partu lidí, se kterými jsme chodili hodně ven a vždycky po škole. A bylo to úplně debilní. My jsme si vždycky koupili cidery a vypili jsme třeba valník ciderů. Prostě. Zevlili jsme v parku, nebo někde jinde. Bylo to takový trošku...

T: Když jsi zmínil to dospívání. Myslíš, že ses změnil? Hrála v tom roli i krize?

R1: Myslím si, že kdyby nebyl covid, tak jsem úplně jinej člověk. Ale upřímně mi to pomohlo ve výsledku. Že to bylo náročný, co se týče mentality a tak. Jako pořád si myslím, že to doteď ještě odeznívá, protože to ve mně napáchalo docela paseku a doteď se s tím vyrovnávám, ale začíná to bejt lepší. Bez toho bych byl určitě ještě nějakej trouba. Takhle bych to shrnul.

T: Ty jsi nadhodil myšlenku, že bys byl jiný člověk, kdyby ta krize neproběhla?

R1: Já si myslím, že jo no.

T: V jakém směru? Co tě nutí mít takovou myšlenku?

R1: Bylo víc příležitostí, že člověk měl tendenci dělat věci, co by běžně neudělal. Mnohdy třeba i špatný a jako když ty věci špatný děláš, dřív nebo později tě to omlátí o držku. Ne vždycky. To tě potom změní. Podle mě se člověk učí tím, že dělá blbosti a zjišťuje, že se to tak dělat nemá. A já si myslím, že to byl hodně můj případ. Že jsem si prošel většinou těch věcí, kterými jsem si asi projít měl při tom. Že mě to víc nutilo tyhle věci dělat. Jako. Když jedeš tu rutinu, že denně chodíš do školy a mluvíš s kámošema. Jo, supr, ale trvá to dýl.

T: Měl si pocit, že si měl víc času na zamyšlení? Nad těmi všemi věcmi?

R1: No že bych zrovna nějak přemýšlel, to asi ne. To spíš až teď potom. Že to víc analyzuju a dávám si to dohromady.

T: Trochu mimo mísu, ale máš nějakou vlastnost, kterou bys na sobě ocenil a naopak ne? Může to klidně souviset i s tvým životním stylem a krizí.

R1: No. Tak já byl hodně líný. Já byl vyloženě líný i na takový ty základní věci, co člověk dělá. Vím, že covid a druhá vlna vypadala tak, že jsem byl fakt líný a jediný co mě bavilo, tak bylo hrát lolko a pít u toho víno. Nebo chodit ven a chlastat u toho. A dobrá vlastnost? Já jsem byl takovej, jak to říct (...) ochotnej? V době covidu, když někdo něco chtěl, tak jsem někam jel, někoho sem odvezl. Jo.

T: Mhm.

R1: Teď už teda jako ne. Já jsem teďkon takovej, že nemám tolik potřebu se s lidma bavit. Spíš naopak. Snažím se distancovat od lidí. A myslím si, že se mi zlepšila ta vůle něco dělat, pracovat na sobě a dělat věci, co nejsou příjemný, ale z dlouhodobýho hlediska jsou dobrý dělat. Dokážu víc pracovat, ale občas na to kašlu.

T: K té škole. Myslíš si, že je to tím, že máš režim? Kdy musíš do té školy dojet oproti online výuce?

R1: Je to určitě lepší. Přiznám se, že občas by mi to vyhovovalo bejt doma. Když jdu ráno třeba do fitka a pak chci dojet domu a najíst se. Je mi nepříjemný pak chodit do školy pozdě, ale když bych to měl doma, je to snazší.

T: Jaký lidi okolo sebe preferuješ? I v té době, když to zase přetáhnu do dřívějších dob a teď, tak jestli se tvůj okruh lidí změnil?

R1: Určitě. Já hlavně v tom covidu jsem se snažil bavit se všema, snažil sem se, aby mě měli všichni rádi. Neměl jsem rád ten pocit, že mě někdo nemá rád. A taky jsem se dřív bavil s docela špatnýma lidma, ne že by to byly nějaký smažky, ale. Třeba jeden borec. To byl takovej depresivní člověk. On vždycky zněl (...) no.

T: Mhm?

R1: Zeptal se jak se mám a pak mluvil jen o sobě. Dva roky jsem s ním řešil to samý, ale teď se snažím bavit s lidma, se kterýma je mi to příjemný. Když to nedělám, vím, že to dopadne špatně.

T: Můžeme se přesunout na celkovou tu krizi. Měla určité fáze, ze začátku čtrnáct dní doma a poté se to přeneslo na dlouhodobější izolaci.

R1: No! Tam byl ten efekt. Ono to nebylo tím, že by byla nějaká krize nebo tak, ale to byla nějaká. Nechci říct apokalypsa, ale...

T: Strach?

R1: No. Vypadalo to hůř mnohem, než to doopravdy bylo. To lidem došlo třeba při třetí vlně. Pak už to nemělo smysl řešit. Já sem ten covid taky neřešil. Nosil sem roušky v obchodě, vadilo mi, když to někdo nenosil, ale že bych třeba důsledně dodržoval ty opatření, to ne. Já už sem to pak ani nečetl. Dvacet tisíc nakažených? Hm a co. Sám jsem to jednou měl a odpočinul jsem si.

T: Co tě napadne jako první, když se řekne korona a krize? Co tě napadá teď?

R1: Teď?

T: Jo.

R1: Já to beru jako něco, co už prostě není. Doufám, že to nebude a přijde mi to hrozně dávno, i když to bylo hrozně dlouho mezi náma, ale to přešlo a už to není. To přešlo, díky tý Ukrajině. Nemám kapacitu to řešit.

T: Jak bys popsals dny, které si trávil v izolaci?

R1: Bylo to hodně repetitivní. Každý den byl stejný, nepočítal jsem dny. Uhm. Kašlal jsem na většinu věcí a bylo horší, když jsem neměl kam jít. Dělal jsem věci jen pro to, aby ten den utekl. (...) Jako zase, člověk měl větší radost z toho, když mohl jít ven. Užíval si to víc.

T: Pozoroval si změny třeba v aktivitě v tvém okolí?

R1: Jo. To byla taky jedna věc, co ve mně vyvolala to introvertní. A to bylo to, že jsi mohla jít kdykoliv a potkat kohokoliv, protože prostě. (...) Lidi teď maj všední dny a víkendy. Ve všední dny jsou rádi, že přijdou z práce a jsou doma a nikam nejdou, ale tehdy každé chodil ven, co nejvíc mohl. Takže jsi někoho mohla potkávat a byla tam možnost, že si potkala někoho, koho nechceš. Tak tam byla mnohem větší šance. Já jsem z toho chodil i k psychologovi a ten mi říkal, že to bylo kvůli tomu, což mě jen tak nemohlo napadnout. Že (...) ehm. Bylo to divný. Pak ještě jak se to uvolnilo, ty opatření. Tak všichni vyletěli ven, všichni byli všude a to bylo fakt nepříjemný pro mě.

T: Jo. Ty si zmínil toho psychologa, samozřejmě když nebudeš chtít odpovídat, tak nemusíš. Navštívil si ho poprvé v té době, když byla korona? Myslíš, že to s tím souviselo? Mluvím o tom pro to, že v dospívání je znatelná puberta a můžeš se cítit nesvůj v mnoha situacích. Zároveň v dospělosti můžeš mít ale takové těžkosti také v jiném směru. Jestli mi rozumíš.

R1: Jo, hele. Já jsem chodil k psychologovi a v tomhle mám jasno, co mi je a co není a proč to tak je. Chodím tam, abych něco vyřešil, protože ne všechno jde vyřešit sám. Jako je fakt, že já jsem dělal různý pitomosti a tak. Psycholog mi říkal, co jak mám dělat a vždycky když jsem tam chodil, tak to bylo dobrý a pomohl mi. Pak jsem měl taky nějaký divný období, tak to sem zase něco vyváděl. A já vím, že to má následky. Někdy se člověk cítí osaměle, někdy ne.

T: A souviselo to tedy? Nebo to bylo čistě jen na tobě?

R1: Bylo to čistě i s tím covidem. Já jsem měl strach chodit ven, nechtěl jsem ty lidi potkávat. Furt jsem se ohlížel kolem sebe, jestli tam náhodou někdo nejde a bylo to hodně tím no.

T: K tomu se mi vybavuje izolace. Jaké to bylo, když se poprvé zavřely školy?

R1: My jsme měli radost a pak to postupně přecházelo v čím dál horší stav. Jediný co, tak nám covid pomohl s přípravou do školy a časem. My jsme ze začátku nevěděli, co bude, co nebude, protože se pořád hašteřili ti nahoře tam.

T: Média? Když mluvíš o vládě. Měl si pocit, že to na tebe jakkoliv působí?

R1: Já jsem měl média, abych sledoval, co se děje. Já byl na sociálních médiích a tam jsem zjišťoval, co sem potřeboval. Ale sociální média. Ach. Já jsem si smazal Instagram.

T: To je právě to, že na každého to působilo jinak.

R1: Tak jsem to měl při Ukrajině, že jsem to už vůbec nechtěl řešit, ale ten covid jsem sledoval furt, ze začátku, pak už taky ne.

T: Sociální média zmiňuješ. Co kontakty s vrstevníky?

R1: S někým jsem se bavil, s někým ne, ale myslím si, že mi to vztahy utvrdilo.

T: Rozumím, že spolužák nemusí být tvůj kamarád.

R1: Bylo to i podobný. Fungovalo to jako v reálu., když se s někým pohádáš, nebavíš se s ním ani přes ten internet (...) jo. Jenom, když se s někým nebavíš. Akorát (...) tam bylo fakt nepříjemný, že když někomu napíšeš a on si to jen zobrazí, to se ti v reálu nestane, že se na tebe podívá a odejde pryč. To souvisí s těma médiama, že lidem to dává depky. Já jsem z toho měl depky. A zbytečně.

T: Změnily se tvé návyky? Například jídlo, aktivity, běžný činnosti?

R1: Já jsem při covidu jen pil, chlastal. Jsem měl takovou lehkou alkoholickou chvilku a teď už právě nepiju prakticky vůbec.

T: Když si byl doma zavřený, tak sis něco dal?

R1: No my jsme pili, když jsme každé večer hráli Lolko. Jinak nás to nebavilo. Ne že bych se ztrákal do němoty, ale (...) dával jsem si.

T: Tak mě napadá, když ses pak měl vrátit do běžného režimu? Jak to vypadalo?

R1: Nechtěl jsem. Jsem si navykl na ten režim a už se mi nechtělo dělat nic jiného a někam chodit? Ts (...) mně se ulevilo, když zrušili roušky, ale jinak spíš mě to nenadchlo. Byl jsem rád, že nebyly maturáky.

T: A když teda oznámili, že se rozvolňuje?

R1: To bylo hrozný.

T: To jsi prožíval tedy negativně.

R1: Mhm, Mhm.

T: Bylo tam potom o trochu větší nadšení? Když jsi už šel a byl jsi tam?

R1: Bylo to divný, nelíbilo se mi to. Nevím, já jsem chtěl bejt doma. Byl sem navyklej na to bejt doma. Najednou jsem se musel bavit s těma lidma. Já jsem si z toho hodně přenesl to, že když jsem nechtěl vidět někoho, koho jsem neměl moc rád, tak jsem se s ním prostě neviděl a teď jsem se s ním musel vidět. Nepříjemný.

T: Chtěl bys něco dodat? Když tu o tom společně přemýšlíme. Myšlenka či postřeh?

R1: No. Zpozoroval jsem, že se hodně lidí chytalo s rodiči. Já taky, jak jsme tam byli furt zavřený, tak jsme se fakt jako chytali, byl jsem rád, že jsem byl venku. Takový ty věci, co vás štvou na sobě, tak se to furt násobilo. Takže tě to štve víc a víc a toho protějška taky.

T: Rozumím. Díky moc za tvoje postřehy, bylo to moc fajn, že ses nad tím takhle zamyslel. Můžeme to takto zakončit?

Tazatel: Lucie Nováková

Respondent 2

Pohlaví: Žena

Věk: 21

Délka rozhovoru: 57 minut

T: Jak by ses popsala z hlediska tvój povahy?

R2: No to je docela vtipný, jestli to můžu rozvíst.

T: Určitě.

R2: Právě že před tím koronavirem jsem byla introvert nebo jsem se aspoň za introverta považovala. Byla jsem jako ráda doma a tak. Pak se to úplně otočilo v průběhu toho covidu, začli mi hrozně chybět ty lidi. A pak se stalo to, že když ty covidový restriktce už nebyly, mohli jsme se vídat samovolně s těma lidma, tak jsem to začala hodně silně potřebovat. Jakože jsem se neviděla dnes nikým, že se mi někdy stalo, že třeba nepotkám ani rodinu a celej jsem den sama. A to jsem měla takový jako, nemůžu to nazvat deprese, ale jako prostě blbý nálady z toho, že jsem nikoho neviděla. Když jsem za ten den někoho viděla, tak jsem byla ráda, když to nebyla celej tejden třeba jen máma nebo ségra, se kterou jsme si blízky (...) ale jako nějaký kamarádi, z vnějšku. Tak to pro mě začalo bejt důležitý. Stala jsem se hrozným extrovertem a začala jsem na tom bejt závislá někoho vídat.

T: Takže teď, když jsi ve škole s přáteli, jsi spíš více do té společnosti?

R2: Jo, určitě.

T: Dřív to bylo naopak?

R2: Že i třeba, co se týče bydlení, tak teď jsem na koleji, kde mám hodně blízky lidi, ale dřív bych asi preferovala bydlet sama a teď preferuju bydlet v tomhle uskupení. A i kdyby to byli cizejší lidi, tak pokavaď bysme si vyhovovali, tak jsem ráda, že můžu přijít domu a říct někomu, hej. Mám se takhle, jak se máš ty, a můžem si o tom pokecat a tak. Už nejsem takovej samotář.

T: Máš pocit, že na to má vliv vysoká škola a dospívání? Že ses „otukala“, že by to byla spíš nějaká stydlivost? Nebo ne?

R2: To jako taky, ale (...) Určitě bych z toho nevyřazovala ten covid. Fakt mi to tak přijde, protože jsem se o tom bavila i s jinýma lidma, a pár lidí mi řeklo, že to tak má podobně, že maj větší potřebu se vídat s lidma, ale jinak jo. Dřív jsem byla stydlivá a hodně taková nesebevědomá, jako kdybych se těch lidí bála, a tím, že jsem dospěla, tak jsem se srovnala sama se sebou. A když jsem spokojená sama se sebou, tak i s těma ostatníma.

T: Je zajímavé, jak to popisuješ. Okolo covidu bylo hodně odlišných názorů. Pro někoho to mělo opačný efekt, díky moc za ten tvůj point, který jsi na tom vypíchla. A zeptám se (...) co tě prostě baví? Jak trávíš svůj volný čas?

R2: To je v každý životní fázi jiný, že jde o to, když probíhá škola (...) ale obecně bych vypíchla, že jsem člověk, co rád spí.

T: (*smích*)

R2: Aaa nerad sportuje. (*smích*)

T: Beru to tak, že je to tvoje hobby? (*smích*) Taková ta pohoda?

R2: Já se ráda vzdělávám, takže ta vejška mi teď dost sedne, že bych se nemohla teda jen válet a nic se nedozvídat. Je tam fáze odpočinku. Hodně ráda chodím do galerií. Výlety a galerie.

T: Dobře, díky. Máš pocit, že ses změnila, když to vezmu s ohledem na ten covid? Přeci jen to byl jeden určitý úsek, dokážeš si to představit?

R2: Myslím si, že jsem se moc nezměnila z pohledu mejch známých, ale spíš jsem se změnila v tom, jak vnímám sama sebe a se sebou vyrovnala. Myslím si, že ten covid dal ten prostor, že člověk byl víc sám se sebou a měl větší prostor. Nad samotným sebou přemýšlet bez tolika těch okolních vlivů, kromě toho stresu, který přicházel s tím covidem. Být sám se sebou a se svojí rodinou, že tam zjišťuješ ty návaznosti, co jsem tak jako pochytila. Takže jo, víc si uvědomění sebe. Takže si myslím, že jo.

T: V tvém případě si myslíš, že to tedy bylo pozitivní?

R2: Jo, v tomhle jo no.

T: Je tu nějaká vlastnost, kterou bys na sobě ocenila a naopak ne? Co by k tobě sedlo?

R2: Snažím se bejt, no. Nějak se snažím vypomáhat svému okolí, nepřišla do školy, chci ti pomoci, a pokud ti něco nejde, tak za mnou přijď, tak si vo tom pokecáme, protože tohle si myslím, že je ten nejlepší přístup, ten pozitivní. Ono ti to vždycky něco dá. Asi jsem nápomocná, pozitivní a chci lidi podporovat.

T: Mhm.

R2: A negativní? Asi lenost.

T: Neber to nijak špatně, ber to jako pokec, protože tě potřebuju trochu blíž poznat i pro další pokračování.

R2: Přemejšlim, to je divný, protože lidi na sobě vidí spíš ty negativní věci. Já se teď snažím si sebe vážít a vidět ty dobrý věci.

T: Možná jsem to špatně uchopila, můžeš to brát i jako povahové rysy.

R2: Na základě tohohle mě něco napadlo, že mám pocit, že se nechám sežrat těma emocema, že když je někde víc negativních vlivů, tak jsem z toho špatná. Hodně mě to sežere a na to potom doplácím. Potřebuju odpočinek a pak jedu na novo. Měla jsem to tak hodně se školou, seminárky a tak.

T: Když zmiňuješ seminárky (...) maturita, střední škola. Jaké to pro tebe bylo? Měla jsi podobné pocity? Teď úplně nevím, jak si to měla ty se školou předtím.

R2: Já měla úlevu v tom, že jsem nemusela maturovat z angličtiny a snad z češtiny? Já jsem nechtěla tu úlevu, ale jo. Nemuseli jsme dělat tu slohovku, jako nemohli vyloženě. A měli jsme v tý době distančku. A jelo se tak všechno, nevědělo se do poslední chvíle, co vlastně bude. Jestli maturita bude. Nás přesvědčovali jako „*Hej nebude to.*“. Ale ta jistota tam furt nebyla a nakonec jsme měli maturitu prezenčně.

T: Jaké to pro tebe bylo?

R2: Pro mě to bylo úplně jiný, maturita byla taková – najednou je tady.

T: To bylo ještě podníceno tím, že jste nevěděli, co bude?

R2: Jo, jo, jo. Ale já to brala tak, že jsem se moc neohlížela, že by to nebylo. Brala jsem to tak, že to bude. Je lepší počítat s tou horší variantou. Připravím se na ty zkoušky, a když nebudou, tak se mi nic nestane. Mělo to hrozně rychle spád, že jsem se neučila ani od prosince. Jasně, někdo to třeba dokázal, mě to přišlo skoro nemožný v té době, protože ta distančka nám zabrala spoustu času, že ti učitelé si mysleli, že doma nemáme co dělat. Na jednu stranu to byla docela pravda, ale na druhou stranu bysme si určitě něco našli, kdyby neproběhla ta hodina a oni nám nedali ještě sto padesát úkolů navíc, jako a udělejte to do zejtra. Bylo fakt jako spousta, spousta domácí práce, a i člověk měl jako potřebu dělat to víc podrobně a ponořit se. Máš hodinu prezenčně ve škole, musíš stihnout, co stihneš, a někdy nestihneš všechno, a takhle my jsme měli všichni tendenci se k tomu vracet a dopracovávat si to po tý hodině, že nám to i sami učitelé řekli a potom ještě domácí úkoly. Příprava na tu maturitu přišla až v poslední moment. Myslim si, že na to bylo málo času v rámci rozsahu, ale když už jsme získali ten čas, tak jsme ho měli stoprocentní, protože my jsme museli být doma a neměli jsme touhu dělat něco jiného. A oni už nás nechali, takže jsme měli delší ten čistej čas na přípravu. Ale nebyla tam ta komunikace s těma lidma. Ty emoce byly takový, že je to rychle, rychle a musí to být. Určitě tam byl stres a dřív jsem nebyla schopná dělat dlouhodobý projekty. Pak přišel den před maturitou a já měla zpracovanej jeden předmět, takže to bylo takový rychlý a ani se mi nedostavilo takový to „už to nedávám“, byl to spíš pocit – musí to být a je to šílený, je to stresující. Ale motivovalo mě to, že je to za jeden den a ať už to dopadne jakkoliv, bude to za mnou.

T: Dobře, k tomu se dostaneme později. Ještě se zeptám pro přehled celkově k té krizi. Co se ti pod tím vybaví, když se řekne covid a krize?

R2: Vybavuju si to, jak jsme byli všichni doma. I tu nejhorší část, kdy se zavřely i okresy a opravdu jsme nemohli navštívit nikoho, jo. Že jsme fakt byli s tou svojí rodinou, takže asi tenhle extrém největší. Taky si vzpomenu, že jsem s tím nesouhlasila. Že jsem si myslela, že to může být mírnější ty opatření, ale zpětně na to pohlížím víc kriticky vůči sobě, já tomu přeci jenom nerozumím, že jako nejsem ze zdravotnictví a tak. Ale kdybych do toho mohla kecat, tak řeknu ne. Takhle drastický to nebude, ten covid je tu teďka furt a pokud vim, tak se neděje nic hroznýho a určitě tam panovaly i dezinformace. Snaha namířit ty informace tak, aby to s tebou zahejvalo, psychickéj nátlak tam byl, a to je špatně. S tím jsem nesouhlasila. Mě překvapilo, že jsem si víc uvědomila, že ty zprávy se snažej formulovat ty zprávy jako, tak aby to vyznělo, jak oni chtěj. Dřív mě to tolik nenapadlo a obecně zprávy moc nesleduju, ale stejně si to uvědomit, že vlastně používá to strašně moc lidí, na zprávy denně kouká a nenapadlo mě, že to může být nějak mířený pro nějaký podnikání.

T: Tady ses dobře dotkla jednoho tématu a to jsou celkově média. Máš pocit, že jsi nechala ty média na sebe působit? Mám pocit, že se většina z nás koukala na zprávy, ale na každou věkovou skupinu to mohlo působit jinak.

R2: Jako určitě to na mě působilo, podle mě to působilo na všechny lidi. I když by ses na to vůbec nedívala, tak to na tebe působí zprostředkovaně přes ty lidi, který to sledujou. A nešlo to ani trochu nesledovat, protože si chtěla vidět, jestli už můžeš za babičkou do jinýho okresu nebo ne. Ale, mhm. No. Já jsem se furt snažila držet ten postoj, že jsou tady dvě strany mince, nikdo asi nevíme, co se děje. Jeden tvrdí tohle, druhý tvrdí úplnej opak a toto jsou prej oba odborníci? Já o těch lidech ale taky nic nevím. Takže (...) snažit se mít tu čistou hlavu, ale určitě to dělalo ten stres taky. Kdyby to všechno bylo podávaný

víc jako v klidu, tak jsme taky víc v klidu. Vytvářelo to stres i u mě. Zároveň mamka hrozně koukala na dezinformace očividný a byla šíleně proti covidu a odmítala ho. Byla každé den našťvaná na covid a na to, co se děje a v rámci těch zpráv. Takže já jsem v tom byla denně v kontroverzi přes tu mámu, takže mě to ovlivnilo skrz tohle. Kdybych byla sama, tak bych to tolik nevnímala a snažila se přežít, ale přes tu mámu jsem to vnímala víc negativně, protože jsem se na to snažila udělat vlastní názor, abych se nenechala ovlivnit mámou.

T: Dobře. Ty jsi tam zmínila, že máma odmítá covid. Jak to vypadá? Sama si říkala, že to má dvě strany mince. Jak to třeba vypadá, když odmítneš covid?

R2: To takhle opravdu bylo, aspoň ze začátku, pak teda máma přiznala, že asi jako nějaký covid je, ale máma opravdu hodně dlouho jela, že žádnéj covid není a úplně to odmítala. Často si protiřekla, takže nemůžu vyvodit nějaký další její myšlenky. Ale buď, že covid není, nebo že to je obyčejná chřipka. A myslela si, že je to jako buď vymyšlený, anebo že pokud to je, tak že nás to má nějak ovlivnit, a že to má zničit lidstvo a nějakou určitou populaci, že to má nějaký cíl. Že to není žádnéj náhodnej únik z laboratoře, ale že to vymysleli nějaký vysoký politici a že maj snahu o něco.

T: A když takhle mamka mluvila, viděla ses v tom nebo ne? Když jsi říkala, že jsi to brala spíš s čistou hlavou. Jak to na tebe působí? Je to přeci jen pro tebe bližší, když jste spolu byly často.

R2: No jako fakt kvůli tomu byly i hádky. I ségra se s mámou hádala. Se ségrou jsme sdílely stejný názor, ale mamka přišla a řekla: „Takhle to je a vy nic nechápete“, a začala mít skoro až hysteráky, někdy i začala brečet, že jestli se necháme naočkovat, tak umřeme nebo neotěhotníme. Bylo to doprovázený silnýma emocema, a řekly jsme si, že se nebudeme bavit o covidu. My jsme s ní silně nesouhlasily, ale jako. (...) Zase se mi líbí ten postoj, co myslí víc kriticky vůči tomu, co se tady děje, i když ona to vyhnala do toho extrému, vůči těm zprávám a tak, protože někdo tomu fakt věřil a prostě a byl jako: „Oni maj pravdu, co říkaj v těch zprávách, musíme nosit roušky, respirátory a očkování je dobrý, ty nemáš očkování, to seš špatnej člověk.“ Jakoby to už radši uznávám tu mámu, i když se krmí dezinformacema jako slepá ovečka.

T: Taky je dobré, že jsi zmínila roušky. Teď přemýšlím (...) jaks to brala?

R2: Hele když mi to dávalo trochu smysl, tak jsem ji nosila, ale mně se ten názor taky měnil postupně. Ze začátku jsem koukala, nic podobnýho jsem nezažila, ale nebyla jsem proti. Přišlo mi o dost hloupější zavírat lidi do bytů, kde nemají žádný jiný možnosti, než říct třeba: „Klidně tam buď, ale musíš mít tu roušku.“ A to si musíš vybrat, jestli někam půjdeš a splníš podmínky a ne takový to „musíš zůstat doma“ a tečka, přes to vlak nejede. Roušky mi přišly jako ta inteligentnější část z těch restrikcí nějak. Vím, že tam bylo něco, s čím jsem nesouhlasila venku a v obytných částech a to už mi přišlo moc.

T: Jo, jo. Na to si vzpomínám, například že na procházce jsi ji měla mít.

R2: Mhm. Mhm. Já jsem se střetla v tramvaji s tím, že tam seděli nějaký dva důchodci a byla tam prostě pani, která tam seděla a respirátor neměla, a v tý době byli lidi, co s tím nesouhlasili a prostě to nenosili. A tyhle dva důchodci s nějakou ženskou, který bylo tak 40–50 let, tak prostě na ni začala najednou rvát, že když sedí vedle důchodců, tak by si měla nasadit roušku, a že je bezohledná, začla do ní hustit a najednou se otočili i ti důchodci a začali: „Jo, jste hrozná“ a todlencto. A vona se jim snažila jenom vysvětlit, že je prostě nemocná a že roušku mít nemůže, že má astma. Tak jakoby tohle se mi nelíbilo, co se týče roušek. Bylo to takový omezování na úkor všech, ale kdyby ti zas

onemocněl někdo blízký... Mi právě nikdo blízký ne onemocněl, takže si to neumím představit. Nikdo neskončil v nemocnici, nic. Věřím, že lidi začali pak souhlasit s těma restrikcema.

T: Jo, jak jsi tam uváděla tu situaci, to je dobré, že jsi na to takhle natrefila. Napadá mě, izolace. Jaké to bylo? Když jsi se to dozvěděla poprvé?

R2: Když ta krize přišla, tak já jsem tomu nevěřila. To jsem si říkala i s některýma opatřeníma. To přece nemůžou udělat, nevěřila jsem tomu, že tohle se může vlastně stát. Přišlo mi to takový: „Jako vážně? Nee, to se normálně pude do školy, jenom jako straší.“ No ale jako, od zejtra fakt nejdete do školy, začali říkat. A já... „Aha?“ (smích) Fakt to přijímání bylo těžký, vůbec to zpracovat. Pak to pro mě bylo těžký, protože jsem se vůbec nekamarádila s počítačema, jakože vůbec. Měli jsme tu Google classroom a nějak snad jednou Teamsy. My jsme se tam jako měli setkat přes videohovor asi tejden potom, co jsme byli doma, když se začalo projevovat, že to neskončí. Vim, že to začlo ve středu podle mě.

T: Jo, jo. To byla středa. Mhm.

R2: Takže to nám nechali dva dny volna a pak už jako posílali materiály. Něco vyplnit a odeslat bylo v pohodě, ale pak videohovor pro mě byl velkej krok, protože jsem to neuměla, bála jsem se toho a fakt jako zapnout si kameru, protože to po nás ze začátku chtěli, pak lidi přestávali zapínat, a oni pochopili, že to lidi dělat nebudou, když nechtěj. Tak to pro mě bylo těžký. První dny jsem nechodila na výuku, nechodila jsem na ty hodiny online a to u nás dávali na rozjezd čas, ale pak mi psala kámoška „*Hele tys tam zase nebyla?*“ A já jsem jí říkala, že vůbec nevím, jak to funguje, a bojím se toho a nechci bejt nikde na kameře. Postupně jsem se rozjela, ale ten začátek byl fakt těžkej u tý distanční výuky. Pak jsem si na tom hledala ty výhody, že můžeš vstát v 7:55 a v 8:00 mít hodinu. Můžeš si k tomu udělat kafe, mít to prostě v tý posteli. To bylo fajn, pak se to překlenulo do toho, že jsme měli šíleně úkolů. Vždycky jsme si s kamarádkama psaly v osm, jestli pořád děláme školu, nebo jsme už skončily. Bylo to náročnější, mohlo toho bejt míň, ale tak něco dělám. Když jsem dělala přijímačky na vejšku, bylo to online a musela jsem zmonitorovat celou místnost, což už byl zásah do soukromí, ale беру to sportovně, protože se tam hlásilo dost lidí. To mi nebylo až tak nepříjemný, spíš sem se zase bála tý technický části, že něco zkazím technicky. To neznámo bylo nepříjemný a strach, kdyby mi třeba přestala fungovat kamera, vypne se ti počítač, ztratíš internetový připojení a takhle no.

T: Vyvolalo to v tobě strach? Že jsi to neznala?

R2: Jo.

T: Co ohledně těch pocitů, jak si říkala, že jsi to nečekala. Co po čase? Jak jsi to vnímala doma, když si říkala, že si můžeš dát kafe, je to víc v pohodě. Šžila ses s tím?

R2: Ze začátku asi víc v pohodě. Mně obecně vyhovujou změny, když nejsou extrémní nebo extra častý. Až na to, že mám strach z neznáma. Tak já jsem zpětně ráda, co se tím naučím a že sama bych se tomu nevystavovala. Ale potom už to bylo moc dlouhý a končila jsem školu v osm večer a byla jsem ráda. Kdyby tohle trvalo pár dnů, tak mi to nevadilo, ale už to bylo jako fakt moc potom, takže žádněj volnej čas v podstatě a i to, že se dlouho nevidíš s těma svejma kamarádama, i když si můžete napsat, ale furt to není ono a nemůžete nikam jít prostě, jít někam normálně něco nakoupit, jít jenom do kina. (...) To jako chybělo hodně.

T: Jaké to bylo? I když vím, že je vše časem trochu zkreslené.

R2: To nevím, spíš jsem byla ráda, když se to pak začalo rozvolňovat. Na tohle si nepamatuju, ale nebylo to nic extrémního. Nebyla jsem frustrovaná, ale (...) je ti to nepříjemný, doprovází to emoce, ale nebyl to žádný extrém, že bych spadla do depresí. Nebo v tom hodně plavala, to asi ne. Ale hodně mi pomohla ségra, protože kdybych na to byla sama, tak je to horší než když jsem toho nejbližšího člověka měla u sebe.

T: A ty dny?

R2: Docela stejný (...) mhm. Jakoby můžeš se těšit na ten lepší nebo horší předmět, ale jinak to bylo hodně stejný.

T: Měla jsi kontakt s vrstevníky?

R2: Hodně jsme si psali, ale my jsme ani nedělali nějaký hovory. Spíš jsme si psali a víc tam neproběhlo.

T: Byly vaše vztahy stejné, když jste se tolik nevidali?

R2: V té době jsem si určitě říkala, že je škoda, že o nich nevím takový ty detaily, ale myslím si, že jsme si zůstali blízký a že jsem měla skvělou třídu. My jsme se spíš snažili se podporovat a posilnit ty vztahy, ale zase je tam to, že se nevidíme každý den.

T: Klidně můžeme dát pauzu, jestli je to pro tebe dlouhý.

R2: Pro mě je to v pohodě.

T: Nadhodím. Změny a čas. Vnímáš nějaké změny s ohledem na celkovou tu krizi?

R2: Jo. Určitě mě to hodně ovlivnilo a to třeba v tý počítačový zdatnosti, kdy pro mě byl počítač peklo a teď nevím, co bych bez něj dělala na vejšce, takže to mě taky pozitivně ovlivnilo. To je jedna silná stránka, taky jsem to měla takový (...) ten partnerskej život. Já jsem se kvůli covidu, nebo jako ne kvůli covidu (...) rozešla se svým partnerem, jakože to nefungovalo, když začaly bejt tyhle vážný věci. Stala jsem se tím extrovertem. Tak to je rozdíl.

T: Ty jsi tam zmínila taky zamyšlení nad sebou. Zkusíš to rozvést?

R2: Jo, jako já jsem vždycky nad sebou přemýšlela a nebyla jsem to schopná rozluštit, a tohle mi asi i pomohlo, že jsem opravdu asi byla sama se sebou, až na tu rodinu a myslím si, že i právě ta rodina, jak má ty vazby silný, tak jakoby mi to pomohlo na základě rodiny, co mám od nich. Od rodičů, od ségry (...) silnější sebezpřijetí.

T: Když si se měla vrátit do běžného režimu, jaké pocity jsi z toho měla?

R2: Určitě nadšení, ty jo, konečně můžem žít jako normálně, jak jsme žili dřív. Jen štěstí a nadšení. A možná mě teďka napadá ta změna, jak ses ptala. Dřív jsem dost mrhala prázdninama, neměla jsem potřebu vyplnit každý den těch prázdnin a moc jsem toho nedělala. A teďka? Sem konečně mohla všechno, co jsem chtěla dělat a dělala. A to mi zůstalo doteď, že mám přes léto aktivity.

T: Pozitivní změna určitě.

R2: Jo mhm.

T: Tak to je super. Ta krize trvala skoro 3 roky a každý o tom mluví jinak, je to pro mě zajímavý. Jak to vnímáš ty?

R2: Já se z toho snažím vzít to pozitivní. Seděli jsme sice tři roky na zadku, ale... Je to blbý, ale nevzalo mi to nic do budoucna. Nebyl prostor se pohybovat a užívat si, ale...

T: Je to tvojí povahou? To bude tím, jak jsi sama nastavená?

R2: Mhm. Jo, jo. Jsem pozitivní člověk a chci z toho vytěžit to dobrý a nedělat si z toho hlavu.

T: Tak to děkuju moc, že jsme to spolu prošly a díky za tvoje postřehy.

Tazatel: Lucie Nováková

Respondent 3

Pohlaví: Muž

Věk: 21

Délka rozhovoru: 48 minut

T: Co jsi studoval v době covidu?

R3: Já jsem studoval střední odborný učiliště v Praze a byl to obor Elektrikář.

T: A teď aktuálně stále studuješ?

R3: Jo, jsem na nástavbě na tom samým učilišti.

T: A v covidu se jednalo o jaký ročník? Abych se zorientovala v čase.

R3: Byl to můj třetí závěrečný ročník a teď aktuálně budu maturovat. Předtím jsem měl jít do třetího ročníku, jenže třetí ročník byl plnej. Takže nám nabídli, že půjdem do druháku, a že když se uvolní místo ve třetáku, tak nás tam přešoupnou. Místo se neuvolnilo a tak jsem na střední už 6 let, bohužel...

T: Jak jsi to celé vnímal?

R3: No. Jako. Ta látka byla jednoduchá, přeci jenom to byl druhák a byl to ten samej obor, akorát že jako maturitní, ale jako bylo to náročný na ten čas v uvozovkách. Vlastně už jsem mohl dávno rok bejt někde, mohl se makat, mohl si vydělávat.

T: Jak se cítíš ve společnosti z hlediska tvé povahy? Ptám se, abych si mohla udělat o tobě trochu představu, když se neznáme.

R3: Asi záleží, s jakou skupinkou já se potkám, pokud jsem mezi svejma lidma, že do naší party přijde novej člověk, tak se jakoby snažim zaujmout toho člověka, ale zároveň ho i přivítat mezi nás, ale když jsem jako jedinec (...) Ta menšina v tý skupině, tak jsem spíš utíplej. Jsem takovej introvertní. Jsem svůj a podle toho si jedu.

T: Ve třídě to máš jak s tou „introvertností“? Není to jiné?

R3: Spíš asi ne, otevřu se jen u těch lidí, se kterýma se bavim, ale že bych jako byl nějakej třídní šašek, to ne. Jsem takovej hodně sociální člověk, ale jen s těma lidma, ke kterým mám blízko k sobě. Já prostě s nima chodim ven. Když jsem doma třeba 2 dny v kuse, tak už to prostě nesnesu a musim někam ven mezi svoje.

T: Když mluvíš o těch lidech, co volný čas? Jsi někde s partou?

R3: Dalo by se říct, že jsem rád, když všechen svůj volnej čas můžu být s kamarádama. Určitě kolem chci normální lidi, ne určitě jako smažky a hypebeast'áky a takový věci. Mí připadá, že si lidi o sobě dost myslej, i když jsme ve stejným věku nebo třeba i menší. Kde se těžce ožrat, co si dát a jako.

T: Rozumím ti. Co třeba děláte v partě?

R3: Chodíme často spolu do hospody na pivo, protože celá moje parta jsou pivaři. Naštěstí moc tvrdej nechlastáme, jenom piva jedem. Jinak se sejdeme s autama někde na parkovišti, dáme si třeba plechovku energiťáku a kecáme.

T: Takže fanoušek aut? Nějaký tuning, nebo jak si to představím?

R3: Jo, v podstatě jo. Ne že bych do toho byl úplnej magor, že bych třeba znal všechno ohledně toho auta, ale auta mám hodně rád. Spíš jakoby, ne že bych si upravoval svoje auto. Mám rád tuning srazy, ale spíš jsem divák. Taky jsem hrál hodně na play stationu, ale teď už na to nemám čas a náladu. A to jsem taky hodně hrál s kamarádama. Nebo se prostě seberem a jdem se projít ven.

T: Je ta tvoje parta pro tebe hodně důležitá?

R3: Jojo, my už se známe asi 10 let, možná víc. Vnímám je jako bráchy, než kamarády. Jsme takhle jenom tři, ale vim, že prostě (...) jo jenom tři, ale dokážu se na ně spolehnout.

T: Máš něco, co bys na sobě ocenil a naopak?

R3: Lidi mi říkaj, že jsem hodně sympatickej a vtipnej. Nikdy jsem to na sobě ale nezapozoroval. A co bych neocenil. Když mě lidi poprvý viděj, tak se mě jako celkem bojejí. Budim strach. Říká mi to hodně lidí, když mě viděj.

T: A bylo něco v covidu?

R3: No, tak třeba prokrastinace. Já strašně prokrastinuju a chtěl bych to změnit, ale je to těžký.

T: Ovlivnilo to nějak tvůj přístup ke škole?

R3: No to je zajímavý právě na tý škole. My nedostáváme žádný projekty, žádný práce, žádný domácí úkoly a takhle no. Takže jediný co víme, kdy je test, ale to je všechno, ale práce, prezentace neděláme vůbec. To nám neřekl ještě ani jedinej učitel za těch šest let co tu studuju.

T: Zeptám se jaký druh školy to vlastně je?

R3: Ta naše škola má pod sebou asi 5 nebo 6 budov a teď na dvou budovách jsou elektrotechnický obory, jako je silnoproud, slaboproud a elektrikář. Nebo třeba autotronik, kterej se zabývá elektronikou v autě. Potom tam jsou normální automechanici, chemináři, chemikářky a fotografové. Tahleta škola nabízí fakt hoodně velkou škálu oborů, na který se můžeš zaměřit.

T: Ohledně dospívání a covidu, vnímáš něco?

R3: Ty jo mě v tomhle covid moc nezasáhl, že bych na sobě viděl nějaký změny, že bych prošel nějakým krušným obdobím, že by mě to změnilo nebo naopak že by se mi to líbilo, že jsme byli tři roky doma furt. Ale určitě jsem se změnil trochu. Přijde mi, že se nechovám na dvacet jedna let, že to chvíli ještě potrvá.

T: Co tě napadá, když se řekne koronavirová krize?

R3: No ono to začlo... Ta první vlna byla asi nejhorší pro mě, protože jsem byl zvyklej. Na základce jsem hodně chodil ven, ale byl jsem rád, když jsem mohl zůstat doma, jenže na střední se mi to úplně obrátilo, že jsem prostě byl nejradší venku. A teď najednou lusknutím prstu jsem měl zůstat doma. A teď jakoby rodiče se strašně báli té první vlny a nechtěli mě pustit ven ani na krok, skoro jo. A půl roku jsem byl zavřenej doma a bylo to jako (...) nebylo to příjemný. Být doma a nic nedělat. Hlavně nejhorší bylo, ta nuda. Já jsem takovej, že pořád se musí něco dít a když se prostě nic neděje a je nuda. Já nesnáším nudu a vlastně já jsem byl doma zavřenej půl roku jenom s nudou, že jo. Nevybavuju si ani jeden moment během toho půl roka, kterej by se nějak lišil. Mám pocit, že ten půl rok se udál během tejdne.

T: Ve škole jsi něco měl?

R3: Právě že ne, my jsme jakoby. Neměli vůbec nic. Právě že na tom učňáku, v tom prvním třetáku, tam to bylo tak, že nám řekli ze dne na den, zůstaňte doma. Že budem doma tejdne, z tejdne se udělali dva tejdny, z dvou tejdnu měsíc a potom půl roku. Vlastně nakonec nám nepřistál ani jeden úkol, ani jedna naplánovaná online hodina a to jsme měli závěrečnej ročník, tak to bylo celkem divný, že se o nás nijak nestarali. Kdyby nám poslali aspoň nějaký skripta, víš co, ale ono nic...

T: To je celkem zajímavé. Všude se to dost liší a tebe to zní dost volně.

R3: No jakoby já během těch tří roků poznal, že ta škola je strašně laxní v tomhleto, ale zase je jednoduchá. Tam vlastně stačí, když se snažíš na polovinu, ani ne. A vyjdeš se dvojkama.

T: Jaks to bral? Vadilo ti to nebo ne?

R3: Hele jako nemůžu říct, že jsem nebyl rád, že jsem měl prostě volno půl roku v uvozovkách, ale jako zase potom mě to hitlo, když jsem zjistil, že za 3 měsíce mám jít dělat závěrečný zkoušky a umim jen věci z druháku a prváku. To jsem ještě polovinu z toho zapomněl. Takže pak jsem se spolužákama jen učil, že jsme se někde sešli třeba, měli jsme okruhy otázek, probírali jsme je. Ale ta škola to potom musela dohnat. Poslední dva tejdny jsme se sešli a všechno jsme strašně řešili rychle.

T: Měli jste vůbec praktické závěrečné zkoušky?

R3: Měli no, naše závěrečná zkouška se skládala z ústní, písemný a praktický části.

T: Praxe u vás probíhali?

R3: Sudej tejdne teorii a lichej praxe. Praxí jsem měl habaděj. Prvák druhák jsi ve škole na dílnách, tam se učíš zapojovat různý věci, vypínače, zásuvky (...) a potom třeták jdeme k firmám. Potom seš na firmě. U nás to probíhalo tak, že jsi někde na dílnách a máš různý zakázky a někdo jezdil po stavbách elektrikáře dělat, sekát drážky, kabely tahat a tak.

T: A ve třetáku to neprobíhalo skrze ten covid?

R3: Hele, přes ten covid moc ne, ale stačilo, když ses domluvila s tím šéfem té praxe, tak jsi mohla jít k němu na melouch.

T: Když jsi neměl školu, jak jsi popisoval, co jsi třeba dělal? Když nebyly praxe a online výuka.

R3: Byl jsem zavřenej doma, koukal jsem na filmy, seriály... Dával jsem videohovory s kámošema, hráli jsme na playstationu GTAčko. Nejsem ani sportovní typ, takže...

T: Bylo to pro tebe spíš takové jako přežít ten čas, dokud se to nerozvolní nebo příležitost k něčemu?

R3: Určitě jako ta první možnost. Já jsem se těšil, až se zase sejdem s kámošema a půjdem třeba na to pivo do tý hospody.

T: Chyběla ti hodně ta společenská stránka?

R3: Jo jo, přesně tak.

T: Kdybychom se vrátili ještě k té otázce, máš něco na mysli?

R3: Je to celý takovej problém, kterej si každej musí v hlavě vyřešit sám, ale je to důležitý probrat i jako celek. Není to určitě věc, která by se měla brát na lehkou váhu, ale něco si o tom zjistit i sám a ne jen slepě následovat to, co se říká ve zprávách a v médiích a tak. Já jsem tu situaci sledoval, ale že bych hltal každý slovo, to úplně ne. Myslel jsem si o tom svý.

T: Co to znamená, že sis „o tom myslel svý“?

R3: Určitě jsem nebyl jeden z těch extrémistů, co by šel na protest a takový věci, ale zas takovej nejsem... Věřim, že to je hnusná nemoc, to určitě. Nosil jsem i roušky, nevadili mi nějak extra. Bylo to časem až moc přeháněný. Těma místama že, musel jsi sedět, nestát u baru a takhle.

T: Ty jsi předtím říkal, že se rodiče doma báli. Jak jsi vnímal situaci doma? Jestli bys to chtěl nějak přiblížit.

R3: Hned jak bylo možný očkování, všichni jsme se šli očkovat. Já jsem teda ze začátku nechtěl, ale přistoupil jsem teda na to no (...) No, nechtěl jsem si do těla dávat něco, co je strašně urychlená medicína. Potom jsem na to šel, protože jsem z domova chodil nejvíc a trochu se to uvonilo. A celé to vypadalo tak, že když jsme přišli domů, všichni jsme si umyli ruce, když jsme přišli z nákupu, měli jsme takový desinfekční hadříky a otírali jsme i nákup.

T: Nálada doma byla jaká? Jak jsi to vnímal?

R3: Šlo to, většinu času jsem byl v pokoji, nebyli jsme pořád si na očích.

T: Jaké pro tebe bylo, když se zavřely školy?

R3: Jo, mám volno. Jo super, tejdenn prázdnin. Potom až mi došlo, že to tejdenn nebude. Postupně se měnila ta nálada, když se blížil ten čas těch závěreček, kdy já jsem zjistil, že s náma škola ani nic neprobrala. To bylo takový panický, že jsem to musel vzít do vlastních rukou a požádat učitele o okruhy k ústním. Potom jsme byli doma a pak si to probíral.

T: Jak ti probíhaly závěrečné zkoušky? Měl jsi nějaká uvolnění?

R3: To jsme byli ve škole a vůbec. Neměli, vše bylo povinný. Měli jsme mít roušku, ale stejně to každej sundal, i mistři.

T: Zmiňuješ roušky. Jak jsi je vnímal?

R3: Já jsem si připadal jak v nějakým post-apokalyptickým filmu a přišlo mi to normální po chvílce. Pak mi ale přišlo divný si sednout do autobusu a nemít ji, nezvyk to byl. Cítil jsem se jako nahej. (*Smích*)

T: Chápu. Mluvil si taky o médiích, ovlivnilo tě to jakkoliv?

R3: Mně to neovlivnilo skoro vůbec, ale třeba mi připadá, že rodiče to ovlivnilo hodně. Řekl bych, že hltali každý to slovo. Já se na to podíval občas, ale v obýváku. Tam jely zprávy každé večer, každý ráno, každý odpoledne. Koukali co je nového rodiče a když jsme se o něčem začali bavit a třeba jsme se neshodli. Tak oni, že v televizi říkali tohle a tamto. Tak říkám, že je to televize. „Noo. Tam byl odborník přímo na to.“ Tak jsem si říkal, že to nemá cenu a nechal jsem to.

T: Neztotožňuješ se s tím tedy?

R3: Ne, vůbec. Ale jako jasný, bál jsem se a byla to pandemie. Nikdo nechce zažít pandemii. Nikdo nevěděl, co ta nemoc dokáže a postupem času to upadalo. Pak už mě to štválo, když tam nedávali nic jiného, než prostě jen covid. To už začalo bejt trochu na mozek. Něco jako v dnešní době ta válka na Ukrajině. To samý. Jenom Ukrajina, Ukrajina. Člověk nevidí nic jiného a začne ho to štvát.

T: Jaký jsi měl režim v covidu?

R3: Já jakoby, když jsem byl doma v první vlně, tak tam jsem neměl co plánovat. Furt celej den doma, neměl jsem co dělat. Takže buď jsem byl pořád na mobilu, koukal jsem na televizi, nebo jsem hrál. Jídlo, neměl jsem co dělat, tak člověk kouká do lednice, co by snědl. Snědl jsem toho víc, než normálně.

T: Jaké byly tvoje emoce okolo toho?

R3: Že bych z toho byl nějaký extra smutnej nebo měl dokonce deprese, to se říct asi nedá. Já fakt jako jediný, co jsem pocíval, byla ta nuda, že jsem nemohl jít ven.

T: Co komunikace s vrstevníky ve škole?

R3: Na učňáku, když jsem dělal učňovskej list, tak jsem se seznámil s kámošema se kterýma se bavim doteď, ale že bychom se změnili, to ne. Bavili jsme se přes ten covid. To byla ta první vlna, když jsem se vyučil. Tak jsem byl na tý nástavbě a to jsme byli taky doma. A to jsem přišel do druháku úplně mezi nový lidi a tam jsem se s nikým nebavil.

T: A na té nástavbě, jaké to bylo s tou školou distančně? Oproti učilišti?

R3: Jojo, to bylo jiný. To nám posílali úkoly, skripta a měli jsme online výuku. Komunikace byla s učiteli lepší. Na učňáku to bylo takový „odučim a jdu pryč“, na nástavbě mi připadá, že o tebe maj i zájem, abys odmaturoval.

T: Bylo to v klidu?

R3: No. Rozhodně mám výuku radši v lavici, než takhle přes počítač, protože koukat prostě na monitor a koukat na učitele, jak si něco čte z učebnic. Bylo to takový nezáživný. Měl jsem problémy s technikou a často mi vypadával zvuk.

T: A přineslo ti to něco pozitivního?

R3: No, celkem jo. Já jsem jako od malička konzolista a PCčko jsem nikdy neměl. Přišel jsem jako nováček, přes koronu jsem poznal Discord a takový věci, ale hodně jsem se s tím naučil rychle.

T: Když ses měl vrátit do toho běžného režimu, jak jsi to bral?

R3: Hele těšil jsem se. Těšil jsem se zpátky do lavic, protože jsem měl zase zpátky nějaký režim, nějakou rutinu, kterou jsem přes ten covid neměl. Já jsem byl i rád, že jsem si ráno

dal budík a šel jsem na autobus, protože mi to chybělo. Byl jsem i nervozní, ale převažoval ten pocit, že jsem měl zase co dělat.

T: To je dobrý, že jsi na to takhle narazil.

R3: Já jakoby, se nenudím. Pořád se něco děje, pořád na něco můžu myslet, než když se prostě nudím.

T: Vráťím se zpátky k té nástavbě. Jak ses cítil, když si ty lidi moc neznal?

R3: Hele našťestí on tam se mnou šel kámoš z učňáku, takže jsme tam byli spolu. Nebyl jsem tam úplně sám. Co jsem neměl rád a doteďka nemám rád, když mi napsal, že mu není dobře a že bude doma, tak jsem tam byl sám. Když jsem ho tam neměl, tak jsem tam byl sám.

T: Vnímá jsi oporu v tom kamarádovi?

R3: Určitě.

T: Ke konci se tě zeptám, máš nějakou myšlenku, kterou bys chtěl dodat?

R3: Asi, že to beru jako součást života, která se stala a která se možná ještě vrátí, kdo ví. Já to nějak přežil a šel dál. Rychle mi to uteklo, ale když si představím, když jsem byl v té chvíli tak to bylo strašně dlouhý a jeden den trval tři dny. Když se koukám zpátky.

Tazatel: Lucie Nováková

Respondent 4

Pohlaví: Žena

Věk: 19

Délka rozhovoru: 60 minut

R4: Po tom covidu, když se začalo chodit do školy, tak se moje záškoláctví začalo projevat. Vždycky to takhle nebylo, ani na základce, a ani v prváku, ale když jsem byla ve druháku, tak začal covid. V prváku jsem chodila do školy, nechtěla jsem chybět a psát omluvenky, ty mi psala máma. Máma bejvala sama záškolák, takže se snažila, abych byla já lepší. Takže... to neexistovalo nějaký záškoláctví, před tím covidem to jako fakt nebylo. Mamka na mě měla vliv, abych do školy chodila.

T: Jak jsi to měla se školou? Ve čtvrtáku už jste byli ve škole?

R4: Čtvrták už jsem byla celej ve škole, ale třetíák byl natrhanej.

T: Začaly tyhle potíže až v tom čtvrtáku?

R4: Já si myslím, že určitě. Nemyslím si teda, že to bylo úplně tím, ale nějaký podíl to na to mělo určitě. Byla jsem svým způsobem zvyklá bejt doma a už jsem si v tý druhý covidový vlně vypěstovala to pohodlí toho domova. Při tý první covidový vlně to tak nebylo (...) Viděla jsem radši představu, že zůstanu doma a budu se učit doma. Ne jako, že bych nehla prstem, ale že bych se učila doma, než najednou zas v tý třídě.

T: To se tě v návaznosti zeptám. Pociťuješ za ty čtyři roky nějaké změny?

R4: Myslím si, že hodně, ale že to bylo takový proměnlivý. Moje povaha se různorodě vyvíjela, ale v tom covidu to tak nějak začlo. Dva tejdny zůstanete doma a pak půjdete

do školy a pak to bylo několik měsíců. A já tenkrát byla víc extrovertní a najednou jsem byla odkázaná sama na sebe. Začala jsem se hodně uzavírat do sebe a dumat, cítit hroznou úzkost, že jak jsme byli v tom městě, v tý Praze, tam jsme nemohli nikam. Kolikrát jsem utíkala sem na jih, abych vůbec mohla ven. Nikdo nevěděl, co ten covid vlastně je. Co to dělá, nedělá, kolik lidí na to umře. Mamka mě nechtěla pouštět, protože se sama bála a cejtla jsem se hodně odkázaná sama na sebe, takový jako depresivní.

T: Ty jsi tam popisovala úzkost. Přišla až s tím covidem nebo jsi ji měla už dříve?

R4: Jo, už jsem to měla předtím, ale ne tak rozvinutý. Já když jsem byla menší, tak jsem chodila k psychologce, a ta mi tenkrát říkala, že mám hodně úzkostlivou povahu. Abychom měli nějakou časovou linku, bylo mi 8–9 let. Od téhle doby víme, že mám víc úzkostný povahy, ale rozvinulo se to ve větší extrém v tom covidu.

T: Pokud by ti takové téma bylo nepříjemné, určitě se o tom nemusíme bavit.

R4: Ne, ne. Je to v pohodě.

T: Ty jsi říkala, že jsi z Prahy a utíkala jsi na jih. Jaký to pro tebe bylo? Například zavření okresů a další opatření.

R4: No já mám dokonce pocit, že se zavřely v době, kdy jsem byla zrovna tady. A mám pocit, že jsem tady i zůstala, že jsme měli distanční výuku a já měla u sebe nořas. O školu bylo postaráno a já jsem mamce říkala, že mám možnost u koho bejt. Když mám možnost bejt venku na jaře, lepší než bejt zavřená v tom bytě v Praze. Zůstala jsem tady a mám pocit, že měsíc a půl.

T: Máš pocit, že v jiném prostředí ti bylo líp?

R4: Jo, jo. Tady jsem se cítila víc volnějši, nepadaly na mě tolik ty úzkosti, necítila jsem se tolik sama, protože jak jsme vlastně všichni kamarádi byli odkázaní na tu distanční, tak jsme dopoledne měli hodiny, odpoledne jsme šli ven, večer jsme šli večer napít se na chatu, ogrilovat něco a přes noc jsem dělala úkoly, takže to bylo hrozně skvělý, že jsem se necejtla sama, měla jsem s kým trávit čas a měla jsem si s kým o tom opravdu z očí do očí promluvit.

T: Narážíš tím na to, že je pro tebe ta parta hodně důležitá? Pocit být s někým ti pomohl?

R4: Tenkrát rozhodně. Já jsem neuměla trávit moc čas sama se sebou. Já jak jsem byla zvyklá na tu extrovertní část, tak najednou jako že mám zůstat sama doma? Sama se sebou? Já jsem nevěděla, co mám dělat jako. Já jsem se nebyla schopná naučit trávit čas sama se sebou. To až jako v tý druhý karanténě.

T: Aha, a máš pocit, že se tím něco zlomilo? Že popisuješ to, že teď to není pro tebe problém být sama, že to i vyhledáváš. Je to plus?

R4: Dá se to vzít jako plus, že to umím, což jsem kdysi neuměla trávit čas sama se sebou, na druhou stranu. Teď to víc preferuju, bejt sama nebo třeba s přítelkyní... Velký party mě už moc nelákaj, stačí na Silvestra, narozeniny i na Vánoce a čau. Na druhou stranu, teď to víc vyhledávám a přesahuje to (...). Jestli mě to neomezuje, jestli nepřicházím o nějaký zkušenosti, zážitky.

T: Řekla bys, že by to bylo takové bez toho covidu, že bys k tomu došla?

R4: No já si myslím, že kdyby ten covid nenastal, tak by se ze mě takhle uzavřená osobnost jako nestala. Já si myslím, že ne. Já jsem jako milovala bavit se s lidma, se spousty lidma, chodit, tohle (...) zážitky. Já jsem to měla hrozně ráda. Hrozně mě to

naplňovalo a najednou mě to jako (...) děsí. A já si myslím, že bych taková bez covidu zůstala. Tohle bylo takový, jako že jsem byla donucená zareagovat na tu situaci covidu, která byla v podobě toho, že jsem se musela naučit bejt sama se sebou. To není, že bych to tenkrát nezvládala, ale teď to nešlo. Neříkám, chybí mi to, to moje starý já, když si na to vzpomenu, tak mi to chybí, ale musím brát věci takový jaký jsou a můžu to brát jen jako plus, že jsem se něco aspoň naučila. Ale bude mi chybět, jakou osobnost jsem měla.

T: Můj názor je, že tohle může být plus, protože jsi to pořád ty.

R4: Není to tak černý (*smích*).

T: Je něco, co bys na sobě ocenila a naopak ne? Tahle otázka mi pomáhá tě trochu blíže poznat.

R4: Ocenila bych na sobě, že se umím rozdat pro kamarády, když o něco jde, tak se jim budu snažit pomoci a udělat co je v mých možnostech. A negativní (...)? Já jsem hodně demotivovaná, neřekla bych líná, ale spíš mi dělá problém najít motivaci k věcem, co chci dělat.

T: Motivace, demotivace (...) cítila jsi v covidu?

R4: No to jsem byla úplně bez motivace a byla jsem ráda, když jsem chodila na hodiny. To chtělo samo o sobě hodně síly, abych ten noťas zapla, anebo šla dál spát.

T: Změnily se tím nějak tvoje návyky?

R4: Návyky rozhodně, když začal covid, tak jsem začala víc kouřit, to jako rozhodně, a to mi svým způsobem zůstalo od té doby, teď už teda ne tolik, ale v covidu jsem se hodně rozkouřila. A jídlo? S tím mám problém už dlouho a tenkrát to bylo fakt těžký. Všechny tyhle základní věci, byly jako složitý, protože mi bylo mentálně strašně těžko. Z toho jak mi bylo úzko, jak jsem byla sama, jak jsem o tom neměla s kým mluvit. Ta moje psychická bolest hrozně ovlivňovala to moje fyzický fungování.

T: Bylo to konstantní, ta depka? Deprese? Zapnout ten počítač a nějak to udělat?

R4: Jo, jo. Časově to. Každý den byl nekonečněj, protože to prázdno. Každý den se skládal z toho, že se mám vzbudit, zapnout počítač, potencionálně jít dál spát, odpoledne nic... Volnej čas, ve kterým nemám co dělat a večer se jít vysprchovat a jít spát. Ten den byl strašně pomalej, a to i když jsem se snažila to hrozně prospávat, aby mi to utíkalo, tak to vůbec nepomáhalo.

T: Měla jsi trochu i motivaci? Nebo to bylo stejné?

R4: Já to mám rozdělený na dvě vlny. Celou dobu tu mluvím o té druhý, ta byla pro mě horší.

T: A ta první?

R4: A v té první (...). První dva tři tejdny, já jsem začla cvičit, chodit ven na procházky s rouškou a až pak se to zlomilo a bylo to horší. Ta první karanténa byla lepší. Všichni jsme začali cvičit, objevovat nový koničky a to bylo jako fajn, ale ta druhá půlka té první, už to jako začínalo, ale nejhorsí ty depky, to byla ta druhá karanténa. To už bylo takový, už to tady bylo jednou. To mi neříkejte, že to prostě nemůže bejt v pohodě, že když jste nás tady varovali, že to skončilo v létě, všechno v pohodě otevřený, tak teď to padne znova. Tak já ještě vystresovaná, že jsem ve třetáku, že ten je nejtěžší a nejdůležitější ročník na té střední. A já půlku z něj byla doma. To jsem byla extrémně demotivovaná

a měla jsem problém cokoliv dělat, ale ty záchvaty motivace byly na začátku tý první karantény, to bylo v pohodě. To bylo občas, že na to rádi vzpomínáme. S kamarádkou jsme si často telefonovaly přes FaceTime a povídali si, co jsme dělaly, jaké jsme měly workout, jaká byla procházka, jakou jsme si udělaly zdravou snídani a všechno možný.

T: Jak máš pocit, že takový záchvat motivace přišel?

R4: Řekla bych, že dva tejdny volna, žádná škola a naši učitelé vůbec neuměli s počítačema. A mám pocit, že jsme v první karanténě neměli ani hodiny, jenom úkoly. Teď mám čas na věci, který chci udělat, ale nestíhám je kvůli škole, tak teď na to mám prostor. Takže to bylo spíš takový, říkali dva tejdny volna, tak jdem na to. Mám čas začít být lepším člověkem, kterým chci být.

T: Kdy si myslíš, že se ta motivace zlomila? Toho času bylo hodně i potom.

R4: Celková ta situace venku a naše vláda přednášela nám do televize a rádia. Tady začala ta demotivace, ta horší stránka, protože to jsem si říkala... Teď je tady fakt nějaká epidemie. Tenkrát to byla jen nějaká nemoc, chřipka – buďte doma a nelezte ven. A pak najednou lidi umíraj v nemocnici, nemáme dostatek lůžek a to jsem si začala říkat. Ty jo, to je fakt reálný. Tady se něco děje a já vůbec nevím co. Každý den každý říkal něco jinýho. Čím víc informací přibíjvalo, tím to bylo horší, protože to bylo čím dál zmatenější, protože stejně každý říkal něco jinýho, každá nemocnice na tom byla jinak. Lidi umíraj jen v tomhle věku, takže vy v tomhle věku buďte v pohodě, ale za týden úplně něco jinýho. Ta celková zmatenost z toho všeho co se dělo kolem, to byla ta hrana no, kdy se to začalo přehupovat.

T: Jaké to pro tebe bylo poprvé, když ses dozvěděla, že se zavřou školy?

R4: Já byla hrozně šťastná tehdy. Nikdo jsme sice nechápal, ale byli jsme rádi, že máme volno a jdeme domů. Hrozná radost. Ale poprvé jsem na covid narazila v televizi a říkali jsme si doma: „Ježiši, co to je za kravinu.“ A náš strejda: „Počkejte, to se dostane i k nám.“

T: Co tě napadá první, když se řekne koronavirová krize?

R4: Je to nějaká chřipka, která tady s námi bude, a kdo chce, může se očkovat. Já sama jsem se očkovala, ale nikomu jsem to necpala, rozhodla jsem se tak sama a nikdo mě nenutil. Sami bychom měli dělat něco pro to, abychom na to neumřeli, což znamená zdravě jíst, jíst vitamíny, ovoce... Což neznamená, že bych zavrhovala existenci covidu, ale nejsem z toho vyplašená. Každý svýho štěstí strůjcem. Ať si každý chráníme svojí imunitu.

T: Sama jsi zmiňovala média, co nám předávají. Mělo to vliv na tebe?

R4: Mátlo mě to, ale jinak jsem ty média moc neposlouchala. Už jsem nechtěla slyšet ani jediný slovo o koronaviru. S prominutím mě fakt štvalo, jak od každého slyším jinou informaci a já jsem se tím nenechávala moc ovlivňovat, neříkám. Kolikrát jsem slyšela ty čísla, nebo viděla tu mapu ČR. Tak jsem z toho byla taková, že mě mrazilo v zádech, ale snažila jsem se to neposlouchat. Snažila jsem se zaměřit na to, co si o tom moje máma myslí, protože věřím svojí mamince a myslím si, že moje mamka je hodně taková, že si umí udělat svůj názor. Byla to taková zlatá střední cesta. A ta mi předávala názory typu, že musím jíst vitamíny, nosit roušku, ať si desinfikuju ruce, ale ať nejančím, že na to neumřu.

T: Co doma?

R4: Jo, nikdy jsme neměli úplně vyhrocený situace. Jediný co, tak mamka nezvládala ty moje úzkosti. Moc mi nerozuměla a já sama sobě taky ne. Nebyla jsem ji schopná vysvětlit, co se děje a mamka z toho byla taková vystrašená. Byly jsme nepochopený. Já jsem u mamky viděla ten komfort, že aspoň ji mohu vídat, že je v pořádku, že se v pořádku vrací domů. Ale jinak to bylo v pořádku.

T: Ještě se vrátíme ke vzdělávání, zmínila jsi distanční výuku.

R4: Učitelé moc neuměli ovládat počítače a bylo to takový (...), že nám četli online prezentaci, kterou nám den předtím poslali na e-mail, což mi nedávalo vůbec smysl tam chodit. Byla to ztráta času, měli to ve svém rozpisu prací, že to prostě musí udělat, takže jako chápu, ale spousta hodin mi přišla zbytečná ztráta času, probíhalo to v tomhle duchu. Začala jsem na to docela kašlat, ale přišlo mi to zbytečný. Jestli tu hodinu prospim nebo ne, tak ten výsledek bude úplně stejnej, tu prezentaci už jsem přeci četla.

T: Bylo to ve všech hodinách?

R4: Byla to většina.

T: Spíše ti ta online výuka nevyhovovala?

R4: Si myslím, že mě by to jako vyhovovalo, že by mi to nevadilo, ale kdyby ty online hodiny fungovaly v jiným duchu. Ale nepreferovala bych tu distanční výuku, to rozhodně ne. Z koukání do těch skrytejk kamer, by mi asi hráblo. Preferuju nějakou učebnu, kde se s těma lidma můžu vidět a cejtím se tam jak člověk, ne jako obdélníček na obrazovce. Na druhou stranu jsou to starší lidi a to pochopení z mojí strany tam určitě bylo. Byl tam určitej respekt, že je toho na ně moc a že taky nevěděj co dřív.

T: Dostávali jste úkoly?

R4: Jak kdo, půlka učitelů, ta dělala jen hodiny a ta druhá zadávala úkoly. Úkoly, co jsme dostávali, byly jako ve škole, takže žádná velká změna. V první karanténě jsme toho měli minimum, ale v tý druhý, jak už se ty učitelé naučili, tak už to sázeli. To bylo strašný, protože třeba naše učitelka na angličtinu dávala to, co bysme nemohli nikdy v životě za tu hodinu stihnout. Ona byla ještě takovej šneček v těch hodinách a teď najednou nám zadala hrozně moc práce a my jsme to nestíhali dělat.

T: Měla jsi teda pocit, že to neměli strukturované?

R4: Ne neměli, měli vysoký očekávání o tom, co jsou ti žáci za ten den stihnout doma.

T: Jak probíhal potom tvůj den?

R4: V 8 začínaly hodiny a videohovory, mezi nima byla třeba 5 minut pauza, abychom si došli na záchod a takhle. Do dvanácti do dvou jsme měly ty hodiny. Pak jsem většinou třeba hodinu jenom koukala na sociální síť nebo šla ven se psem. A pak jsem třeba od čtyř do osmi dělala jen úkoly, no. Pak jsem se šla umejt, najíst a pak jsem zase do noci dělala úkoly. Obecně mi to bylo příjemnější dělat večer, ale tady jsem do toho byla vyloženě nucena. Nebyla jsem to za ten den schopná stíhat. Režim jsem neměla, první týdný se mě režim trochu držel, nějaká rutina.

T: Jaké to bylo se pak vrátit do školy ve třetáku?

R4: No děsivý. Bylo to nepříjemný. Když jsem byla doma, tak jsem se chtěla vrátit do toho běžnýho režimu, ale teď najednou jak jsem na to byla zvyklá. Tak jako každej den chodit na osm hodin do týhle školy, jezdit každej den dvě hodiny tam a zpátky do školy. Tak najednou jsem z toho byla vyjevená a zaskočená. Očekávala jsem, že se to bude dít.

Když jsem si zvykla v tom třetáku, tak za měsíc jsme byli zase doma. Říkala jsem si, ať už se teda někdo rozhodně, co bude, protože tohle je opravdu nepříjemný.

T: Provázelo to tedy spíš negativní emoce?

R4: Najednou byl nepříjemnej nezvyk, že sedím v místnosti se třiceti dalšíma lidma, na což jsem nebyla zvyklá. Jsem si říkala ty vole, já snad neumím už chodit ani do školy a na tohle už najednou nejsem vůbec zvyklá. Bylo mi nepříjemný jet každé den dvě hodiny nacpaným mhděčkem lidma, to bylo extrémní. To mhděčko jsem nezvládala. To tlačení těch lidí, vůbec nechápu, jak jsem to předtím mohla zvládat a najednou to byl hroznej problém.

T: Zmiňovala si předtím nějakou úzkost?

R4: Doktorka mi říkala, že mám náběhy na panický ataky, a to mi bylo osm. Po tom covidu mi začalo dělat problém jezdit mhděčkem, že prostě ve čtvrtáku jsem kolikrát jela mhděčkem a musela jsem vystoupit a šla jsem se vyzvracet na zastávku, to byl najednou nával, studenej krk, najednou jsem necejtila nohy a začala se mi motat hlava, a už jsem musela vybíhat z tramvaje, jinak bych někoho pozvracela, takže po tom covidu to je jako víc běžný a táhne se to dodneška, že kolikrát tohle jako cejtim. Od té doby je to frekventovanej problém.

T: Myslíš si, že ta krize mohla „spustit“ takový problém?

R4: Jo, určitě. Najednou toho na mě bylo jako tolik a moje hlava to neunesla, takže se tohle u mě tenkrát spustilo víc.

T: Je to zajímavý, jak tam vlastně popisuješ ten převrat.

R4: Mhm.

T: Máš pocit, že ti ta krize něco dala?

R4: Spíš vzala. Vzala mi tři roky života. Tři roky mládí, který jsem mohla trávit úplně jiným způsobem, než jakým jsem trávila, a přijde mi, že jsem o hrozně moc věcí přišla. Samozřejmě ty léta, bylo to otevřenější. Buďme upřímní, na to léto to ta vláda vždycky otevřela, ale stejně... Až v tom létě, že jako nemohli jsme v zimě se sebrat a někam jet, nebo na jaře jet na víkend někam, prostě nešlo to a přijde mi, že jsem jako ztratila hrozně moc času, kterýho jsem mohla trávit šťastná s kamarádama, mladá, neměla jsem žádný závazky, bydlení, hypotéku, nevím, co všechno. Jakože tenkrát jsem mohla zažít hodně věcí, ale nezažila, protože jsem neměla tu možnost.

T: Skrže to, co povídáš, měla jsi pocit, že to bylo potřeba?

R4: V ten moment, když se to dělo, viděla jsem to v bezbrannější stránce. Jako že s tím nic stejně neudělám, musím se prostě srovnat s tím, že situace je taková a prostě seber se a zvládni to sama, ale pak když to uběhlo, začaly emoce toho typu, že ztratila jsem tři roky mládí. V tu chvíli mě provázelo mnohem více emocí, nepřemýšlela jsem, co bych dělala, kdyby tohle nebylo. Na to myšlenky nepřišly, ale až potom. Tři roky jste byli doma? Tři roky? To je strašný. Když začla karanténa tak mě bylo šestnáct a najednou mi je devatenáct a vůbec mi to tak nepříjde. No ty jednotlivý dny byly dlouhý, ale pak jako tři roky, to uteklo hrozně rychle. V tej době ty jednotlivý části mi přišlo, že se to hrozně táhne.

T: Je tu nějaká myšlenka, kterou bys chtěla dodat?

R4: Myslim si, že lidi tenkrát (...), když jsi mluvila o tom, že nám zavřeli školy. Tak ty dospělý lidi mi přijde, že vůbec nechápali to, čím si procházíme. Třeba konkrétně ty učitelé, tak jak nám toho hrozně moc sázeli a tohle. A vlastně když se někde na sociálních sítích řeklo, že ta karanténa má velkej vliv na psychický zdraví malejch dětí a studentů, tak všichni byli jakože: „Všichni jsme doma a my taky neomdlíváme z toho, jak je nám psychicky na nanic.“ Hrozně moc lidí v mém okolí to jako psychicky postihlo. Hrozně moc lidí začalo bejt náchylnější na emoce a začali být uzavřenější. Ne všichni, ale hodně začalo trpět úzkostma, depresemi a lidi to nechápou, nevidí. Generace našich rodičů se tímhle nezabývala, chápu, že je to pro ně něco na co nejsou zvyklí. Že to pro nás bylo fakt těžký, mi přijde, že to okolí bere na lehkou váhu, že jsme jen přecitlivělí, ale nemyslím si, že jsme.

T: Vnímáš to z vlastní zkušenosti nebo třeba z médií?

R4: Víc přes ty sociální sítě, ale i osobně. Na rodinný oslavě to bylo tenkrát žhavý téma, tak mužská strana rodiny v těch (...) čtyřiceti padesáti letech mají hodně rádi říkat nahlas názory, na které se je nikdo neptá.

T: Jojo (*smích*).

R4: Takže to vždycky takhle začlo, že jsme jako slabý a teď pět lidí v mém věku jsme tam seděli a: „*No jasně.*“

T: Mají tvoji vrstevníci pro tuhle problematiku pochopení?

R4: Já si myslím, že jo.

T: To je dobré, že jsi na něco takového sama narazila. Vlastně to poznání je pro mě důležité, a je to důvod, proč dělám bakalářku v této tematice. Zajímalo mě, jak to vnímají středoškoláci.

R4: Myslim si, že se o nás moc nemluvilo. Senioři, jasný, jsou náchylnější, nezpochybňuju. Rodiče, aby nepřišli o práci, že ztrácej zisky, z čeho budou platit. O tom se mluvilo pořád. Zavřely se školy studentům. A nic. Tečka. O studentech se nemluvilo. A když už, tak v negativním smyslu, že jsme přecitlivělý, že jsme doma, a že jsme zdravý, schovaný doma, máme přístup k výuce, nemáme si na co stěžovat.

Abstrakt

NOVÁKOVÁ, L. Vnímání koronavirové krize očima studentů středních škol a odborných učilišť. České Budějovice 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D.

Klíčová slova: koronavirová krize, adolescence, covid-19, pandemie, střední škola, odborné učiliště

Bakalářská práce se zabývá vnímáním koronavirové krize očima studentů středních škol a odborných učilišť v České republice. Cílem práce je zjistit, jak studenti prožívali koronavirovou krizi. Kvalitativní výzkum zahrnuje výpovědi čtyř respondentů s využitím metody polostrukturovaného rozhovoru. Data byla analyzována formou otevřeného kódování textu. V práci jsou vymezeny základní pojmy, které se prolínají s výpověďmi respondentů. Pozornost je věnována duševnímu zdraví a emocím adolescentů v období koronavirové krize. Dále práce popisuje vliv médií, každodenní režim a volný čas studentů společně s distanční výukou. Objevují se i témata přátelství a rodiny. Výzkum nahlíží do životů čtyř mladých lidí v období celosvětové pandemie viru SARS-CoV-2.

Abstract

Corona crisis through the eyes of high school and vocational school students.

Keywords: corona crisis, adolescence, covid-19, pandemic, high school, vocational school

The bachelor thesis deals with the perception of the coronavirus crisis through the eyes of high school and vocational school students in the Czech Republic. The thesis aims to find out how students experienced and how they dealt with the coronavirus crisis. The qualitative research includes the statements of four respondents which have been interviewed using the method of a semi-structured interview. The data were analysed through qualitative open coding. The bachelor thesis defines key ideas and concepts that are intertwined with the respondents' accounts. Moreover, the thesis also focuses on the mental health and emotions of adolescents during the coronavirus crisis. Furthermore, the thesis describes the influence of the media, students' daily routines and leisure time along with distance learning put into action during the pandemic. Additionally, issues of family and friendship are brought up. The research looks into the lives of four young people during the global pandemic of virus SARS-CoV-2.